

โลกที่ปกคลุมแปล

ปริเฉทที่ ๓ และ ๔ : ชื่อแปลคตินิเทศ และศิริจรรย์กตนิเทศ

ลำดับต่อไป ข้าพเจ้า จักกล่าวถึงเรื่องความเป็นไปแห่ง แปลโลก โดย
แนวทางแห่งพระคำรัสที่พระมุนี ครัสไวทามที่บังเกิดขึ้น (๑)

ผู้ใดโดยปรกติไม่ชอบให้ทานตามสติตามกำลัง มีใจริษยา ตระหนี่ ย่อมบังเกิด
เป็นเปรต (๒) เพราะถูกความโลภครอบงำจิต เสวยความทุกข์เป็นอันมาก จึงเป็น
ผู้พวยแพเกิดเป็นเปรตในที่สุด (๓) คนทั้งหลายที่ดำเนินถึงทรัพย์ทั้งหลาย ยอมไปสู่ความ
โรทรักข์ในทุกสภาพ ทั้งในคอนคน คอนกลางและคอนปลาย ทำให้เขาแสวงหาแต่ทรัพย์
(๔) ผู้ถูกการกระทำของชนขวางกัน เพียรพยายามอยู่เพื่อน้ำและอาหาร รอนแรมไป
ตามที่ต่าง ๆ เขาเรียกว่า เปรต (๕)

๑ ฤภาคผนวก
๒ หมายถึงพระเมธีกร, พระภิกษุนักปราชญ์ในสมัยสุโขทัย ผู้รจนาเรื่องนี้
๓ คุวิทยานิพนธ์ หน้า ๕ - ๑๓
๔ หมายถึงนักปราชญ์, ฤาษี, พระสงฆ์ ในที่นี้หมายถึงพระนามของพระพุทธเจ้า
๕ คุราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม หน้า ๗๒๒
๖ ข้อของสัตว์ที่เกิดในอบายภูมิพวกหนึ่งในจำพวกผี มีรูปร่างน่าเกลียด ผอมสูง
บาง มีมือใหญ่เท่าใบตาลบาง กินเลือดหนองเป็นอาหาร คอยรับส่วนบุญที่มีผู้ทำให้

คุ ป. หลงสมบุญ (ประยุทธ์ หลงสมบุญ) ร.๘., พจนานุกรมบาลี - ไทย,
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๔๒๕.

เปรตทั้งหลายที่ผอมแห้ง ที่มีร่างกายใหญ่ ที่มีสีฐานแห่งกระดูกเห็นได้ชัด เห็น
 ซี่โครงเป็นซี่ ๆ เห็นย่อยอน หิวกระหาย (๖) ท่องรำบติดกับกระดูกสันหลัง นิ้วหนึ่งเป็น
 รั้วรอยร้าวกับผล่น้ำเตาออกที่แห้ง (๗) มองเห็นหนัง กระดูก เส้นเอ็น และกระดูก
 ไพลาร้าได้ชัด กลายเป็นคนตาบอดเพราะดมยารูปร่าง (๘) เปรตทั้งหลายมีขนรักแร้
 เต็ม และขนทั่ว ๆ ไป งอกยาว ทั้งหมดมีรั้วรอยหมองคล้ำ เปรตทั้งหมดรวมกันในโลก มี
 รูปร่างแปลก ๆ (๙) พวกเขาเปรตมีรูปร่างขมขมอย่างยิ่ง เนื่องจากความทุกข์อันเกิดจาก
 ความสะกดกั้วในภายหลัง เพราะเปรตมีลักษณะไม่แจ่มชัด พึงกำหนดลักษณะจากสิ่งที่
 เห็นได้ดังต่อไปนี้ (๑๐)

เปรตทั้งหลายมีอวัยวะน่าละอาย ไม่มีเครื่องปกปิดเลย ไม่เคยได้รับข้าว
 เกลือ และน้ำ นอนหมดแรงเพราะความทรมาณเนื่องจากความหิว (๑๑) ในเวลา
 หลายพันปี พวกเขาเปรตเหล่านี้มีความหวังเพิ่มพูนที่จะได้ยินคำว่า มากิน เค็ม แค้ก
 ไม่มีเสียง (๑๒) อนึ่งบรรดาเปรตทั้งหมด อ่อนแอ อยากข้าวและน้ำ มีความทุกข์มาก
 ลุกขึ้นเกาะกันและกันไว้ (๑๓) พวกเขาเปรตที่รีบลุกขึ้น โง่งเงนล้มลง เพราะเป็นประคจ
 คนตัว เพราะเขาไม่มีกำลัง (๑๔) เปรตเหล่านี้ว่ากล่าวกันเองว่า ท่านโง่งเงนอย
 บิดูที่สิ้นไหวไรกำลัง โอ ท่านช่างเป็นผู้โกรธจริง ๆ หนอ (๑๕) ครั้นลุกขึ้นไคแล้ว
 เขาทั้งหลายกลับล้มลงอีก ความหวังว่าจะไคสิ่งที่ไม่เคยไคมากอนปรากฏเนื่อง ๆ เหมือน
 งงาในน้ำที่ปั่นป่วน (๑๖) บุคคลเมื่อหวนระลึกถึงเปรตทั้งหลาย ซึ่งเป็นเพียงโครงกระดูก
 เสื่อมสูญการทรงตัวอย่างไร พึงดำรงชีวิตอย่างเทพผู้ก่อปรควยความกรุณาเถิด (๑๗)

เพราะพวกเขาเปรตคิดนรไปตามที่ต่าง ๆ โดยคิดว่า วันนี้เราทั้งหลายจะไคพึง
 เสี่ยงว่า ข้าวและน้ำ อันเป็นสำเนียงที่ไคกำลังใจ และน้ำพิศวงเมื่อไม่เห็นผู้ให้ เขา
 ทั้งหลายก็วิ่งไปทุกทิศ เลิกทำอัญชติ ต่อจากนั้นเพียงชั่วครู่ แม้เสี่ยงว่า ไม่มี ยอมปรากฏ
 เหมือนซี่ไม้ในหู สร้างความคับแค้นให้แก่เปรตทั้งหลาย พวกเขาจะทนฟังเสี่ยงว่า ไม่มี
 (ข้าวและน้ำ) อันหารุณยัอย่างไรได้ เพราะเมื่อของที่ควรไคมีอยู่ พวกเขาจก(เปรต)

ถูกขับไล่ด้วยคำว่า ไม่มี (๑๘ - ๒๑) เปเรตทั้งหลายเห็นชอบเพราะความเศร้าสลด มีสภาพอ่อนแอ ลิ่นหวัง ไร้ความรู้สึก ยอมลบลงกษัตริย์ที่ถูกโค่น (๒๒) ในโลกใคร จะคิดบ้างว่า เปเรตทั้งหลายมีความทุกข์อันหนักหนา คือความทุกข์จากความหิวโหย เนื่องจากขาดอาหารมาวันหนึ่ง (๒๓) เปเรตบางเหล่ายังมีหวัง เปลวเพลิงพุ่งออกมาจาก ชุมชนทั้งหลาย เปลวเพลิงยอมเผาผลาญร่างกายทั้งสิ้นอันเป็นที่พึงของไขมัน (๒๔) จิต ของเปเรตทั้งหลายถูกความร้อนเนื่องจากความหิวภายในท้องเผาไหม้ ถูกเพลิงจากภายนอก และภายใน (ແຕ່ແຜ) ในภายหลังยังถูกความเสียใจเผาผลาญตลอดเวลา (๒๕) ชื่นในใจ อันใดของหญิงที่คลอดแล้วทั้งหลาย (รก) ถูกทิ้งแล้ว และแม่แต่สิ่งอื่นใดที่สกปรกที่ชาวโลก รังเกียจอย่างยิ่ง (๒๖) เปเรตเหล่านั้นยังอุตสาหวังไปสิ้นระยะทางหลาย ๆ โยชน์เพื่อสิ่ง นั้น เขาทั้งหลายขี้แยแก่กันเอง บางก็สมประสงค์ และบางก็ไม่สมประสงค์ (๒๗) พวกเขา ไปสรมเงาและแสงแดดตลอด ๒ วันจากสระใหญ่ และลมที่พัดแรงเย็นตามธรรมชาติ ยอมเป็นประหนึ่งว่า ร้อนสำหรับพวกเขา (๒๘) แสงจันทร์อันเย็น ยอมแหงผาประจักษ์ เปลวเพลิง สิ่งใดที่คิดว่า ดี ในโลก สิ่งนั้นทั้งหมดยอมเป็นตรงข้าม (๒๙) คนที่ดำรงชีพอย่างสงบจะพรรณนาความทุกข์อันไม่มีสิ้นสุดที่มีอยู่ในแปดโลกได้อย่างไร สิ่งที่พรรณนามานี้ เป็นเพียงบางส่วนของเท่านั้น (๓๐)

การพรรณนาทุกข์อย่างสามัญจบ

ข้าพเจ้า(พระเมธังกร) ไต่กล่าวถึงทุกข์ของเปเรตโดยทั่วไปอย่างย่อ ๆ แล้ว ลำดับต่อไปจะกล่าวถึงทุกข์ของเปเรตพร้อมควยอทานธน์ (๓๑)

นับย้อนแต่กับขึ้นไป ๕๒ กับ มีพระพุทธรูปเจดีย์เป็นนาค พระนามว่า ปุสสะ อุกิตที่เมือง กาลิเก พระราชาพระนามว่า ชัยเสนมหาราช เป็นพระบิดา พระมารดา

พระนามว่า สิริมา พระปุตตะสัมพุทธเจ้าผู้มีสิริทรงมีอยู่แล้ว (๓๒ - ๓๓) ฝ่าย
พระราชา (พระเจ้าชัยเสน) ทรงเกิดความอัปยศในพระรัตนตรัย คือพระพุทธรูปเจ้าเป็นคน
ควยการบำรุงควยปัจจัย ๔ (๓๔) พระราชานทรงกอบปรุควยความเอื้อเฟื้อนั้น ประณินิติ
(พระศาสดา) ควยพระองค์เองตลอดเวลา ไม่ว่าเวลาใด ไม่ให้โอกาสแก่ผู้อื่นได้
ประณินิติ (๓๕)

ในสมัยนั้น พระราชกุมาร ๓ องค์ ผู้เป็นพระราชบุตรของพระราชาทรงใช้เอบาย
เพื่อที่จะประณินิตีตลอดเวลา ๓ เดือน (๓๖) โดยส่งชาวถึงบวรของพระองค์มารับผิดชอบ
การงานต่าง ๆ ในชนบท ให้ช่วยจัดแจงการงานทั้งหมด (๓๗) ในคราวนั้น บรรพชนได้
จัดแจงวิหารอันมีค่ามาก และสิ่งของที่จะให้ทานทั้งหมดไว้ (๓๘) แล้วส่งทูตเขาไปกราบทูล
วางานที่ควรรับมอบหมายทำสำเร็จแล้ว เมื่อพระราชกุมารทรงทราบข่าวก็บังเกิดความยินดี
ราเริง บันเทิงใจ (๓๙) แวกล่อมควยบวร ๑๒๕๐ คนบวชแล้ว มีความเอื้อเฟื้อ รั้บใช้
พระสัมพุทธเจ้า (๔๐) เขาทั้งหลายนิมนต์ให้เสด็จไปหมบ้านของคน แล้วถวายทาน

สิ่งจำเป็นในชีวิต, สิ่งจำเป็นเบื้องต้นของชีวิต ได้แก่

๑. จีวร ผ้านุ่งห่ม
๒. ปิตตบาท อาหาร
๓. เสนาสนะ ที่อยู่อาศัย, ที่นั่งที่นอน
๔. คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ยาและอุปกรณ์รักษาโรค

ดู พระราชวรมณี (ประยูทธ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์,

(กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๑๒๓.

๒๖
ปยุตต์ แสงฉาย เปรียญ ๖, อามมมงคล ๓๘, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรไทย,
๒๕๑๕), หน้า ๒๘๘.

ทั้งปวงรวมทั้งบุรุษรับผิดชอบในหมู่บ้านนั้นด้วย (๔๑) และบุรุษที่เป็นชนคลั่งกับภริยาก็
เป็นผู้มีศรัทธา จนเหล่านั้นได้บำรุงพระสงฆ์ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขโดยชอบ (๔๒)
คนบางกลุ่มพากันถวายทานเป็นอย่างดี แต่คนบางกลุ่มมีจำนวนมากไม่เลื่อมใส ไม่ได้
ถวายทาน (๔๓) คนบางกลุ่มให้นำอาหารมาเลี้ยงบุตรและภรรยา และกินเสียเองตาม
ชอบใจ แล้วให้เผาโรงงานอันที่เลิคนั้นเสีย (๔๔)

ตอจากนั้น เมื่อฤดูฝนผ่านไป พระสัมพุทธเจ้าทรงปรารภแล้ว พระราชาบุตร
ทั้งหลายทรงทำสักการะอย่างสูงสุดแก่พระผู้มีพระภาค (๔๕) และได้เวทล้อมพระองค์ไปยัง
ราชสำนักของพระบิดา พระผู้มีพระภาคจึงมาสัมพุทธเจ้าเสด็จจับขันธปรินิพพานในเมืองนั้น
(กาสิกะ) (๔๖) พระราชา พระราชบุตร และบริวารเป็นสาธุชนทั้งหมด ครั้นสิ้นชีวิต
แล้วก็ไปสู่สวรรค์ (๔๗) ส่วนกลุ่มชนที่มีใจชั่วร้าย ถูกทำลายแล้ว ตายไปเกิดในนรก
ในบรรดาคนทั้ง ๒ ฝ่ายเหล่านี้ ฝ่ายหนึ่งได้ท่องเที่ยวไปทั่วไตรพิภพ (๔๘) อีกฝ่ายหนึ่ง

บอกเปิดโอกาสไว้ให้ การปรารภมีหลายอย่าง เช่น ปรารภให้ว่ากล่าว
ตักเตือน ปรารภให้ขอร้อง เป็นต้น ตามพระวินัยหามมิให้ภิกษุขอของกินของใช้จากผู้
มีโทษชาติ มิใช่ปรารภ (มิได้บอกอนุญาตไว้)

ดู พ.อ. ปิ่น มุทกันต์, ประมวลศัพท์ศาสนา, (พระนคร ; รุ่งเรืองธรรม,
๒๕๐๕), หน้า ๓๔๓

ดู วินย. มหา ๓/๕๔ - ๑๒๘.

๒. ฉาน วังจวน, คัมภีร์อนาคตวงศ์ อเทศที่ ๑ - ๑๐, หน้า ๒๐๕.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า ไทรพิภพ, ไทรพิภพ
ไว้ว่า สวรรค์ชั้นที่ ๓ หรือชั้นวิเศษสุด, สวรรค์ทั่วไป.

ดู ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ... หน้า ๕๐๘

กัทองเที่ยวอยู่ในนรกซ้ำแล้วซ้ำอีก ครั้นเวลาผ่านไป ๑๒ กัป จนถึงภัททกัป (๔๕) เขาทั้งหลายเกิดเป็นเปรต ในสมัยนั้นพระพทธานุเจ้าทรงเสด็จ เป็นผู้นำ ทรงพระนามว่า กุกกุสันธะ ทรงอุปติแล้ว (๕๐) สมัยนั้น แมคนทั้งปวงก็พากันถวายทานมิไฉนยออุทิศแก่พวกเปรต เปรตทั้งหลายมาชุมนุมกันแล้ว (๕๑) ไคยอนโมทนาทาน จึงพ้นจากความเป็นเปรต ก็ถึงเปรตพวกนั้นเห็นเหตุการณ์นั้น จึงเข้าไปทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า (๕๒) ข้าพระพุทธองค์ผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าจักพ้นทุกข์เมื่อไร พระสัมพุทธเจ้าตรัสว่ามีพระมหากษัตริย์พิจารณาโคตย (๕๓) ทรงเห็นเหตุการณ์ภายหน้าอันยาวนานควยอนาคตังสัญญาณ

๑ บุคคลผู้ยิ่งกว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นย่อมไม่มี เพราะไม่มีใคร ๆ ที่วิเศษกว่าพระองค์ควยอนาคตังสัญญาณ เหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงพระนามว่า อนตรระ .

ดู วินย. อ. ๑/๑๑๘ - ๑๑๙.

๒ พระกุกกุสันธพุทธเจ้า ทรงสมภพในสกุลพราหมณ์ในภัททกัปนี้ มีพระนามโดยพระโคตรว่า กุกกุสันธะ มีประมาณแห่งอายุ ๔ หมื่นปี ตรีสุร ๓ ไคยอนโมชีก มีคู่แห่งอัครสาวกนามว่า พระวิรุระ กับ พระสัญญาชีวนามะ มีการประชุมสาวกครั้งเดียว มีภิกษุ ๔ หมื่นรูป ล้วนเป็นพระชีนาสพ มีภิกษุเป็นยอดพุทธอุปัฏฐากชื่อ พุทธิชะ มีพระพทธานุเป็นพราหมณ์นามว่า อัครกัตตะ พระพทธานุเป็นพราหมณ์ นามว่า วิสาชา มีเขมวคินคร เป็นราชธานี.

ดู ข. พ. ๓๓/๓๕๐ - ๓๕๒.

๓ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๘ ... หน้า ๑๘

แล้วตรัสว่า ตั้งแต่ตกคต^๑ ปรีณิพพานแล้ว แผ่นดินจะหนาขึ้นอีก ๑ โยชน์ (๕๕)
 พระสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งพระนามว่า โคนาคมน^๒ เป็นเลิศในหมูชน จักทรงอุบัติ
 ทานทั้งหลายค้อยมูลตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเถิด (๕๕) จากนั้นเมื่อช่วงกัปหนึ่ง
 ผ่านไปแล้ว พระชินเจ้าพระองค์นั้นโคตรงอุบัติ ในสมัยนั้นมนุษย์ทั้งหลายได้ถวายทาน
 แก่พระชินเจ้า (๕๖) พวกเขาทั้งหลายมีความเชื่อเพื่ออุทิศทานนั้นแก่พวกเปรตที่เป็นญาติ
 เปรตทั้งหลายอนุโมทนาทานนั้น พ้นจากความเป็นเปรตแล้ว (๕๗) ส่วนเปรตทั้งหลาย
 เห็นเปรตพ้นจากเปตโลก จึงเข้าไปทูลถามพระชินเจ้า พระพุทธโคนาคมนทรงพิจารณา
 กุศลจันยกอน (๕๘) ครั้นแล้วจึงตรัสว่า ทานทั้งหลายจงค้อยมูลตามพระน่ายก

^๑ พุ. อิติ. ๒๕/๓๒๑

^๒ คัมภีร์ ขุททกนิกาย พุททวังสะเอม ๓๓ หน้า ๓๘๒ - ๓๘๔ กล่าววว่า

พระโคนาคมนพระเจ้า ทรงสมภพในสกุลพราหมณ์ในภัททกัปนี้ มีพระนาม
 โดยพระโคตรว่า กัสสป มีประมาณแห่งอายุ ๓ หมื่นปี ครัสรู้ ณ โคนไม้มะเค็ด
 มีคู่แห่งอัครสาวกนามว่า ภิชโยสะ กับ อุคตระ มีการประชุมสาวกครั้งเดียว มีภิกษุ
 ๓ หมื่นรูป ล้วนเป็นพระชีนาสพ มีภิกษุเป็นยอดพุทธอุปัฏฐากชื่อ โสคติยะ มีพระพุทธ
 บิคาเป็นพราหมณ์นามว่า ยัญญัตตะ พระพุทธมารดาเป็นพราหมณี นามว่า อุคตรา
 มีโสภากินกร ของพระเจ้าโสภะเป็นราชธานี

พระนามว่า กัสสป ผู้จะอุบัติในอนาคต เปรตทั้งหมดก็จากไปด้วยความสงบ (๕๘) ต่อจากนั้นเมื่อช่วงกัปหนึ่งดวงไป พระอินทร์เจ้าพระนามว่า กัสสป พระศกาศศาสดา ผู้เป็นนายของชาวโลก ทรงอุบัติในโลก (๖๐) ในกาลนั้นกนทั้งปวงก็มาประชุมกันอย่าง กระจุกกระจิก ถวายมหาทานอุทิศแด่ผู้เปรต (๖๑) ในกาลนั้นเปรตที่เป็นญาติของคน เหล่านั้น ไคอนุโมทนาทานอย่างอบอุ่น พนจากอัฐภาพเปรตแล้วกลับได้รับทิพยสุข (๖๒)

เปรตทั้งหลายเมื่อได้เห็นเปรตที่ได้รับทิพยสุข ก็มีใจหวั่นไหว เข้าไปเฝ้าพระ สัมพุทธเจ้า โคกราบทูลว่า (๖๓) ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ผู้เปรตเหล่านี้ได้ทิพยสมบัติแล้ว เมื่อไรหนอพวกบรรดาข้าพเจ้าจักไคบาง ขอพระผู้มีสหายพระเนตรกว้างไกลไคบอกด้วยเถิด (๖๔)

ในกาลนั้น พระกัสสปสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเห็นธรรมทั้งปวง ทรงพิจารณาอยู่ ด้วยอนาคังस्थ्य ทรงเห็นแล้วจึงตรัสว่า (๖๕) หลังจากช่วงกัปดวงไปแล้ว พระ

ในคัมภีร์ ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ เล่ม ๓๓ หน้า ๓๕๔ - ๓๕๗ กล่าวไว้ว่า พระกัสสปพุทธเจ้า ทรงสมภพในสกุลพราหมณ์ในกัปที่นี้ มีพระนามโดย พระโคตรว่า กัสสป มีประมาณแห่งอายุ ๒ หมื่นปี ครั้นเมื่อ ไคไม่มีโกรธ(โทษ) มีคุณแห่งอัครสาวกนามว่า ศิสสะ กับ ภารทวาชะ มีการประชุมสาวกครั้งเดียว มีภิกษุ ๒ หมื่นรูป ล้วนเป็นพระชินาสพ มีภิกษุเป็นยอดพุทธอุปัฏฐากชื่อ สรรพมิตตะ มีพระพุทธ บิคาเป็นพราหมณ์ นามว่า พรหมทัตตะ พระพุทธมารดาเป็นพราหมณ์ นามว่า ธนาคี มีพาราณสีนคร ของพระเจ้ากิงกิ (กิง) เป็นราชธานี.

สัมพุทธเจ้า พระนามว่า โคคม ผู้ทรงพระมหากรุณาจักอุบัติ (๖๖) และจะมีพระราช
พระนามว่า พิมพิสาร^๒ ผู้มีพระยศอันยิ่งใหญ่เคยเป็นญาติในกัปที่ ๘๒ จากกัปนี้ (๖๗)
พระราชพิมพิสารนั้นจะถวายมหาทานเป็นอันมากแก่พระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน
จักหลั่งน้ำอุทิศแก่ทานทั้งหลาย (๖๘) ในกาลนั้นท่านทั้งหมดจักพ้นจากความเป็นเปรต
อย่างแน่นอน จะได้อิถยสุข มีใจราเรงยินดี (๖๙)

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว เปรตเหล่านั้นต่างเข้าใจพระคำรัสประหนึ่ง
ว่า พวกท่านจะได้อิถยสุขในวันพรุ่งนี้ เป็นผู้ใจราเรงยินดียิ่งนัก (๗๐) ครั้นเมื่อ
พุทธันดรล่วงไปแล้ว พระผู้มีพระภาคของชาวเราอุบัติในโลก อันทั้งหลาย คือ พระราช
บุตรทั้งสาม (๗๑) ไคยังเกิดในตระกูลพรหมณ์มหาศาล อันประเสริฐในแคว้นมคธ
พากันออกบรรพชาในลัทธินอกศาสนา (๗๒)

ในคัมภีร์ ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ เล่ม ๓๓ หน้า ๓๘๘ - ๔๐๐ กล่าววา
พระโคคมพุทธเจ้า ทรงสมภพในสกุลกษัตริย์ในกัปกัปนี้ มีนามโดยพระโคตร
ว่า โคคมะ มีประมาณแห่งอายุร้อย ผู้ใดมีชีวิตอยู่นานก็เพียง ๑๐๐ ปี ที่เกินกว่านั้น
มีน้อย ตรัสรู้ ณ โคนไม้แอสสัตตะ (โพธิ์) มีคู่แห่งอัครสาวกนามว่า สารีบุตร กับ
โมคคัลลานะ มีการประชุมสงฆ์ครั้งเดียว มีภิกษุ ๑๒๕๐ รูป ล้วนเป็นพระชีนาสพ มีภิกษุ
เป็นยอดพุทธอุปัฏฐากชื่อ อานนท์ มีพระพุทธรูปคือ พระนามว่า สุทธิโชนะ พระพุทธ
มารดา พระนามว่า มายา มีภักดีศดุนครเป็นราชธานี

^๒
คู ภาคผนวก.

เขาทั้งหลายได้เป็นหัวหน้าชฎิล ฟ่านก้อยที่ คยาสี่สะประเทศ ผู้เขมรุษย์เป็นหัวหน้า
ในชนมทไค้มังเกิดเป็นพระเจ้าพิมพิสาร (๗๓) บุรุษเป็นชนคลังไค้มังเกิดเป็น วิสาชะ
คหบดี ภริยาของเขาบังเกิดเป็น นางธรรมทินนา สวณ (๗๔) คนอื่นที่ทำความดี ไค้
มังเกิดเป็น บริจาริกาของพระเจ้าพิมพิสาร

ครั้นพระผู้มีพระภาคเป็นพระพุทโธเจ้าแล้ว ไค้ประกาศพระธรรม (๗๕) ทำให้
พระปัญจวัคคีย์ผุณลาถ และแม่เต พระยศ เป็นตน บรรลัธรรมรวมทั้งพระภัทวัคคีย์

นักบวชณเกลาณม, ชฎิล ๓ ฟีนอง ไค้แก อรเวลกัสนปะ, นทักัสสะปะ,
คยาถัสสะปะ ซึ่งฟ่านก้อยที่คำบลอรเวลาประเทศ สรารงอาศรมอยู่ไกลฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา
พระผู้มีพระภาคไค้เสด็จไปแสดงธรรม จนชฎิล ๓ ฟีนองเลื่อมใส ลอยบรหารเคิมเสีย
เขาอุปสมบทในพระพุทโธศาสนาพรอมควยบรหาร.

สมเด็จพระมหาสมณะเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พุทธานพทพรประวัติ,
(กรุงเทพ ฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๕๒ - ๕๓. ; ส.ส. ๑๕/๑๓๓.

ขอคำบลคังถอยบนฝั่งแม่น้ำคยา เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงไปรคไค้ชฎิล ๓ ฟีนอง
บรรพชาแล้ว เสด็จมาที่คำบลนพรอมควยชฎิล และ ไค้ทรงแสดง เอาทคตปரியาสตร
ณ คำบลน.

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

ภิกษณมีพวทหา หมายถึงพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ คื พระอัญญาโกณทัญญะ,
พระวัปปะ, พระภัททยะ, พระมหานามะ และพระอัสสชิ ซึ่งเคิมทานบวชเป็นชฎิล เมื่อ
พระสิทธคระเสด็จออกณบวช ท่านไค้ติดตามและเฝ้าปฏิบัติพระมหาบรุษ คอมาพระมหา
บรุษไค้เลิกบำเพ็ญทุกกรกิริยา ท่านไค้หนีไปอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมื่อพระมหา
บรุษไค้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทโธเจ้าแล้วไค้เสด็จไปไปรคก่อนผุณ ท่านไค้บรรดคาม
ขอบวชเป็นพระสาวกก่อนพวทอื่น.

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔ - ๕๕.

ควย แล้วจึงเสด็จไปอู่เวลาประเทศ (๗๖) เมื่อทำใหชภูติ ๓ ฟ่องพร้อมควยฤษี ๑๒๕๐ คนเป็นบริวารไคบรรลธรรม พระองค์แควลอมควยพระอรหันต์เหล่านั้น เสด็จไปยังนครราชคฤหอันแควลอมควยภูเขาแห่งแควนมคช (๗๗ - ๗๘) เมื่อพระจอมมณเฑียรประเสริฐเสด็จเข้าไปโกลนนครราชคฤหอันเป็นพระราชฐานอันประเสริฐ (๗๙) พระราชาของนรชนผู้ประเสริฐไคเสด็จไปนมัสการพระจอมมณเฑียรประเสริฐทันที (๘๐)

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าไคแสดงธรรมอันประเสริฐที่เที่ยงแท้ อำนวยความหลุดพ้นอันล้ำเลิศและความประเสริฐเลิศล้ำ (แก่พระเจ้าพิมพิสาร) ผู้เสด็จมาเฝ้าพระองค์อย่างนอบนอม ในครั้งนั้นพระราชาผู้ประเสริฐ ฟังธรรมอันประเสริฐของพระชินเจ้าอันนำฟังและอำนวยพรบรมมรรคและผลอันเลิศชั้นคนพร้อมควยขาราชบริวาร ณ ที่นั้น (๘๑ - ๘๔)

ตอจากนั้น พระราชาพระองค์นั้นปีติอันหาที่เปรียบมิไค นิมนต์พระสัมพุทธเจ้า (เพื่อเสวยภัตตาคาร) ในวันรุ่งขึ้นแล้วเสด็จกลับ (๘๕) เมื่อเสด็จไปแล้ว พระองค์รับสั่งให้จัดแจงมหาทานขึ้นในพระราชวังของพระองค์ ในครั้งนั้นพวกเปรตทั้งหมดพากันไคใจกลัวว่า (๘๖) ชาวเราเอย ฟรงนี้พระมหาราชจักถวายมหาทานอุทิศแก่ชาวเราแล้ว จะทรงหลั่งน้ำอุทกขาร (๘๗) เมื่อกล่าวแล้วชาวเราทั้งหมดจักไปอนโมทนาทานนั้นแล้ว พวกเปรตทั้งหมดก็มายืนรวมกันอยู่ที่พระราชวัง (๘๘) ในวันรุ่งขึ้นพระพุทเจ้าผู้ประเสริฐเสด็จไปยังพระราชวังของพระจอมนรชนผู้ประเสริฐพร้อมควยหมภิกษุ ลำดับนั้นพระจอมนรชนผู้ประเสริฐถวายทานอันประเสริฐแก่พระชินเจ้าควยสิ่งอันนาเคียวนาบริโลกเป็นต้น (๘๙ - ๙๒) พระจอมนรชนทรงคำริถึงทานอันประเสริฐที่ถวายแก่พระชินเจ้าผู้ประเสริฐแท้มิไคทรงอุทิศทานอันประเสริฐแก่เปรตทั้งหลายที่เป็นญาติเป็นต้น (๙๓ - ๙๔) ในกาลนั้นเปรตเหล่านั้น ต่างมีความทุกข์ เดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง ไคส่งเสียงร้องแปลก ๆ โกลพระราชวังของพระจอมนรชนในรัตติกาล (๙๕) ในเวลานั้นพระจอมนรชนผู้ประเสริฐสดับเสียงอันน่าหวาดหวั่น นาสพิงกลัว ทรงหวาดผวายังนัก เป็นทุกข์ ระทมพระทัย (๙๖)

ครั้นรุ่งเช้า พระจอมมรรชนเสด็จไปทูลถามพระสุคตพุทธองค์ ถึงเรื่องราวที่น่าสัพเพทถ์(๕๗)

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคตรัสกะพระเจ้าพิมพิสารว่า จะไม่มีอันตรายทั้งหลาย
เนื่องจากเสียงนั้น(ทรงเล่าวา) นับแต่กัปนี้ไปอีก ๕๒ กัป ชนเป็นจำนวนมากที่เป็นญาติ
ของมหาพิศนังเกิดในเปตโลก ก็แลแปรททั้งหลายต่างปรารภนาพพระองค์ตลอด
พุทธันดรหนึ่ง ท่องเที่ยวไปอย่างมีความหวังว่า (๕๘ - ๕๙) พระเจ้าพิมพิสารถวาย
ทานแด่พระพทเจ้าแล้ว จะทรงอุทิศแก่เราทั้งหลาย ในวันวานไม่มีการอุทิศทานแก่
แปรทเหล่านั้น (๑๐๐) เพราะเหตุนั้นแปรททั้งหลายจึงสิ้นหวัง ไคส่งเสียงร้องอย่าง
โหยหวน เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสดังนี้ พระเจ้าพิมพิสารจึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระองคผู้เจริญ
เจริญ เมื่อหม่อมฉันถวายทานในบัดนี้ (๑๐๑) แปรททั้งหลายจะไครับหรือไม่ เมื่อ
พระเจ้าพิมพิสารกราบทูลดังนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า เขาทั้งหลายจักไครับ ใน
กาลนั้นพระราชาฉนลียวนลาจจึงนิมนต์พระพทองค์ (เพื่อเสวยภัคทาหาร)ในวันนั้น (๑๐๒)
แล้วเสด็จกลับพระราชวัง ทรงรับสั่งให้จัดแจงมหาทานแล้วกราบทูลกัคกาลกะพระพทองค์
(๑๐๓) ลำดับนั้นพระพทเจ้าเป็นโลกนายกเสด็จไปพร้อมด้วยหมกษุ ประทับนั่ง
เหนืออาสนะอันประเสริฐล้ำค่าซึ่งเตรียมไว้แล้วอย่างดี (๑๐๔)

ในกาลนั้นฝูงแปรทมาขึ้นรวมกันแล้ว ณ สถานที่ทั้งหลาย คือภายนอกฝาเรือน
เป็นต้น เพื่อที่จะอนุโมทนา โดยคิควาพวกเขาจะไค(ส่วนบุญ) (๑๐๕) ในกาลนั้น
พระชินเจ้าผู้ทรงเห็นสิ่งทั้งปวง ทรงอธิษฐานโดยประการที่แปรทเหล่านั้นจะปรากฏแก่
พระราชา (๑๐๖) เพราะเหตุนั้น แปรททั้งหมดจึงปรากฏแก่พระราชา พระราชาทรง
โสมนัส ทรงมีใจเอื้อเฟื้อเป็นอย่างดี (๑๐๗) ตรัสว่า ขอทานนี้จงสำเร็จแก่หมญาติของ
เรา ขอให้ญาติทั้งหลายจงมีความสุข ทรงหลังทักษิโณถกแด่พระศาสดา (๑๐๘) ใน

ขณะนั้น สรรพน้ำที่มีน้ำเป็นเต็มเปี่ยม คาคอกขั้วปทุม ๕ ชนิด บังเกิดเป็นของเปรตทั้งหลาย (๑๐๘) พวกเขอาอ่ามและคิมในที่นั้น เป็นผู้มีผิวพรรณผุดผ่อง หมกความกระวนกระวาย ไร้ความหิวกระหาย (๑๐๙) ต่อมาพระเจ้าพิมพิสารถวายข้าววากและอาหารรวมทั้งของขบเคี้ยวเป็นอันมากเป็นต้น และทรงอุทิศแล้วแก่พวกเปรต ขณะนั้นข้าว น้ำ และของขบเคี้ยวทิพย์ก็มีแล้ว (๑๑๐) เปรตทั้งหลายกลายเป็นผู้มีอินทรีย์อ้อมเอิบ เพราะได้บริโภคอาหารเหล่านั้นแล้ว ต่อมาพระองค์ทรงถวายผ้าและเสนาสนะทั้งหลาย และทรงอุทิศแล้ว ขณะนั้น ผ้าทิพย์ ยานทิพย์ และปราสาททิพย์ก็มีแล้ว สิ่งอันเป็นทิพย์ทั้งหมดปรากฏแก่พระราช (๑๑๑ - ๑๑๒) พระราชาพอพระทัย ฝ่ายพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อจะอนุโมทนาแก่พระราชจิงตรัสคาถาต่อไปนี้ว่า (๑๑๓)

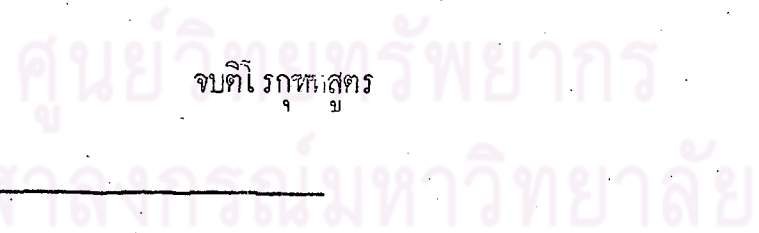
พวกเปรตมาสู่เรือนคน ยืนอยู่ภายนอกฝาเรือน ที่ช่องประตู และที่บานประตู (๑๑๔) เพราะเหตุที่สัตว์ทั้งหลาย(เปรต)มีกรรม เมื่อมีการเตรียมข้าว น้ำ ของขบเคี้ยว และของกินไวพรอมแล้ว จึงไม่มีใครนึกถึงเปรตควยประการฉะนี้ (๑๑๕) ผู้ที่มีความเอ็นดูแก่มนุษชาติ(เปรต) ย่อมมีให้น้ำดื่ม และ โภชนะที่สะอาด ประณีต อันเหมาะสมในเวลาอันสมควรกล่าววว่า (๑๑๖) ขอท่านนี้จึงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของเรา ขอให้ญาติทั้งหลายจงมีความสุข ก็แลเปรตทั้งหลายผู้เป็นญาติมาชุมนุมกัน ณ สถานที่นั้นแล้ว (๑๑๗) เมื่อข้าวและน้ำมีมาก เปรตยอมอนุโมทนาอย่างขอบบอมนวว่า ขอให้ญาติของเราจงมีชีวิตยืนนาน เพราะเป็นหมญาติที่ช่วยไ้พวกเราได้รับส่วนบุญ (๑๑๘) อนึ่งผู้ที่กระทำการบูชาเพื่อพวกเราแล้วยอมเป็นผู้ให้ที่ไม่ไร้ผล ไม่มีการทำนา หรือการเลี้ยงโคในเปตโลกนั้น (๑๑๙)

คอกปทุม ๕ ชนิด ไค้แก่ นิลุปปลั, เสตูปปลั, รตุคูปปลั, ปทุม และปุดตริกั

ก. ป. ส. ๓๖๖.

ไม่มีการค้าอย่างที่เป็นการค้าขายด้วยเงิน ^๑ที่ตายแล้วเป็นเปรตเสียชีพในเปตโลกด้วย
 ทานที่หมณาติอัสสีให้แก่โลกนี้ (๑๒๑) นำฝนตกลงในที่คอนยอมไหลไปยังที่ลุ่มฉนโค(ทาน)
 ที่หมณาติอัสสีให้แก่โลกนี้ ยอมสำเร็จแก่เปรตทั้งหลายฉนนั้นเหมือนกัน (๑๒๒) สายน้ำ
 เต็มเปี่ยมทั้งหลายยอมทำให้ทะเลเต็มฉนโค ทานที่หมณาติอัสสีให้แก่โลกนี้ ยอมสำเร็จแก่
 เปรตทั้งหลายฉนนั้นเหมือนกัน (๑๒๓) บุคคลเมื่อหวนระลึกถึงสิ่งที่เขา(เปรต)กระทำ
 ไว้แต่ก่อนว่า เขาได้ให้เรา เขาได้อุปการะเรา เขาเป็นญาติมิตรและสหายของเรา
 พึงให้ทักษิณาทานแก่เปรตทั้งหลาย (๑๒๔) หมณาติ(ไม)ควรประพศุคอย่างนี้ คือ ร่องให้
 เสว้าโศก หรือคร่ำครวญอย่างอื่น เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่พวกเปรต (๑๒๕)
 ก็แลทักษิณาทานนั้นหาบพิตรถวายแล้ว ได้ประดิษฐานอย่างดีในสงฆ์ ย่อมเกิดผลสำเร็จ
 ตามฐานะ ตลอดกาลเพื่อประโยชน์แห่งเปรตทั้งหลาย (๑๒๖) สรบุว่า มหาบพิตรได้
 ขวนขวายความดีเป็นอันมาก คือ การทำเป็นแบบอย่างในธรรมเพื่อการสงเคราะห์ญาติ
 การบูชาอันสูงส่งเพื่อเปรตและเพิ่มกำลังให้ภิกษุทั้งหลาย ^๒ (๑๒๗ - ๑๒๘)

เมื่อจบพระธรรมเทศนา คนจำนวน ๘๔๐๐๐คนสลใจได้บรรลธรรมแล้ว
 ในทานองเดียวกัน การบรรลธรรมได้มีอีกในวันที่ ๒, ๓, ๔ จนกระทั่งถึงวันที่ ๗
 (๑๒๙ - ๑๓๐)

จบติโรกฐนสูตร

^๑ เปรตเท่านั้นอยู่ในฐานะที่จะได้รับผลบุญ ส่วนผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เกิดเป็น
 คนกัศิ เทวคากัศิ คิรัจฉนากัศิ ไม่อยู่ในฐานะที่จะได้รับผลบุญ.

ดู วิทยานพนธ์ฉบับนี้ หน้า

^๒ ข. ข. ๒๕/๗ - ๘.

ในทวีปลังกา ที่หมู่บ้านวัดตุคาม มีอบาสกชื่อ มหาเทพ เป็นผู้มีศรัทธา มีความเลื่อมใส คำรังษีโดยธรรม ไปนอนเฝ้านาที่กระท่อมในป่าหน้าเก็บเกี่ยว ขณะนั้นเป็นเวลาเที่ยงคืน มีเปรตคนหนึ่งเดินร้องไห้ขอข้าวและนำไปตามทางหลวง อบาสกมหาเทพได้ยินเสียงเปรตนั้นจึงลุกขึ้นซักถามเปรตนั้นอยู่แต่ไกลว่า เพื่อนเอ๋ย ท่านเป็นใคร เดินคร่ำครวญขอข้าวและนำอยู่กลางป่าอันปราศจากผู้คนในเวลาค่ำมืด อย่างนี้ เปรตนั้นเมื่อถูกถามจึงตอบว่า (๑๓๑ - ๑๓๕) เพื่อนเอ๋ย ข้าพเจ้าเป็นเปรต เคยตกอยู่ในอำนาจของความตระหนี่จึงเข้าสู่เปตโลกแล้วเพราะประกอบกรรมชั่ว (๑๓๖) ข้าพเจ้าเป็นผู้ไร้ญาติ ปราศจากที่พึ่งไม่มีใครให้สิ่งใด ๆ แก่ข้าพเจ้า แต่พวกเปรตผู้มีที่พึ่ง ผู้ได้รับทุกสิ่งตามความปรารถนา ย่อมปรารถนาอย่างนี้ เมื่อใดกินและดื่มตามสบายแล้ว ประคัมกายควยเครื่องประดับทั้งหลายทองเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ โดยใช้ขางมา และรดเป็นตนเป็นพาหนะ (๑๓๗ - ๑๓๘)

มหาเทพฟังเรื่องราว(ของเปรต) จึงกล่าวว่า ก็เปรตทั้งหลายได้รับสิ่งเหล่านี้ มาแต่ไหน ทำไมท่านไม่ได้รับสิ่งเหล่านั้น (๑๓๙) เปรตนั้น(เมื่อถูกถาม) จึงเล่าให้ มหาเทพฟังว่า ที่โพธิปฏิริชบพ คนเป็นจำนวนมากมาประชุมกัน (๑๔๐) ถวายข้าวและ น้ำแล้วอุทิศแก่หมเปรตที่เป็นญาติ พวกเปรตผู้เป็นญาติไปอนุโมทนาอย่างนอบน้อม (๑๔๑) เพราะเหตุนั้น เขาทั้งหลายจึงละทิ้งความเป็นเปรตที่นารังเกียจ แล้วกลับได้รับทิพย์ ซึ่งงดงามอย่างเกินเปรียบ (๑๔๒) ข้าพเจ้าเห็นพวกเขาแล้ว จึงมีความเศร้าใจ เดิน ร้องไห้เพอรำพัน ร้องขอยตามทางหลวงว่าไป (๑๔๓) ครั้นเปรตกล่าวดังนี้ มหาเทพ จึงกล่าวกะเปรตว่า มนุษย์ทั้งหลายตายแล้วไปเกิดเป็นเปรต มีคนทั้งหลายที่เป็นญาติ และมีได้เป็นญาติพากันอุทิศให้เปรตเหล่านั้น เมื่อมหาเทพกล่าวอย่างนี้ เปรตจึงกล่าว

กะเขาวา (๑๔๔ - ๑๔๕) คนที่เป็นญาติหรือมีได้เป็นญาติให้ทานอุทิศแก่เปรตเหล่านั้น หากว่าพวกเปรตอุโมทนา ทานนั้นยอมสำเร็จแก่เปรตทั้งหลาย (๑๔๖) เมื่อเปรตพูดอย่างนี้แล้ว มหาเทพจึงกล่าววา พรุนชาพเจ้าจะให้ทานแก่ผู้มีศีลทั้งหลาย ขอทานจงอุโมทนาอย่างคิเถิด ชาพเจ้าจักอุทิศทานคือข้าวและน้ำเป็นคนจำเพาะทาน ขอทานจงอุโมทนาเถิด (๑๔๗ - ๑๔๘) เมื่อมหาเทพพูดแล้วจึงรอรจนสว่างแล้วเตรียมข้าวและน้ำนิมนต์ภิกษุ ๘ รูป (๑๔๙) พาไปบ้านของคน นิมนต์ให้นั่งเห็นอาสนะ ถวายน้ำดื่ม ข้าวยาคู และภัทร อุทิศให้แก่เปรต (๑๕๐) ฝ่ายเปรตอุโมทนาทานนั้นแล้ว ก็ได้ความเป็นเทพในคอนั้น เมื่อได้ทีพรูปแล้ว เขาได้มายืนอยู่ในที่ใกล้ ๆ กล่าวคาถาจะมหาเทพว่า เพื่อนเอ๋ย ลูกขึ้นเถิด จะนอนอยู่ทำไม ขอเชิญคุณลที่เป็นจริง (๑๕๑ - ๑๕๒) เพราะชาพเจ้าได้บรูษเป็นมิตรที่คิจริงได้รับความสุขอย่างมาก เมื่อขยาสกมหาเทพได้ฟังเสียงของเขา (๑๕๓) จึงออกมาจากกระทอม กล่าวกะเขาวา เพื่อนเอ๋ย ทำไมทานยืนขยใกล้ๆ เชิญทานเข้ามาใกล้ ๆ ชาพเจ้าเถิด (๑๕๔) ชาพเจ้าจะคทานผงคงาม ทานอายชาพเจ้าทำไม เปรตนั้นกล่าววา เพื่อนเอ๋ย ชาพเจ้าอายเพราะยังเปลือยอย วันนีชาพเจ้ายังไม่มีผานง ชาพเจ้ามีสิ่งอันครบบริบูรณ์ เหตุนี้ชาพเจ้าอยยืนอยห่าง ๆ มหาเทพกล่าววา อยากระนั้นเลย ชาพเจ้ามีผานง เชิญทานรับไปเถอะ ชาพเจ้ายกให้ทาน จงนงผานงเข้ามาใกล้ ๆ ชาพเจ้าเถิดคอบมหาเทพพูดอย่างนั้น เปรตก็กล่าวกะมหาเทพว่า สิ่งทีทานมอบให้อย่างนี้คือแมผาสากฏคัง ๑๐๐ ผืน ยอมไม่สำเร็จแก่ชาพเจ้า พวกเปรตจะได้ไซสอยเฉพาะสิ่งทีทานให้แก่บรรคามีศีล (๑๕๕ - ๑๕๘) มหาเทพวันกล่าวคังนี้แล้ว รือให้สว่างจึงนิมนต์ภิกษุ ๘ รูป ถวายโภชนาหารแล้วจึงถวายผาสากฏแก่ภิกษุของคละ ๑ คู กรวดค้ำอุทิศให้แก่เปรตนั้น (๑๕๙ - ๑๖๐) ในคินวันนั้น เปรต

๑๖๖ ขาวคม, ขนมนคินหนึ่งทำควยขาวออน.

๑๖๗ กุ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานกรม..... หน้า ๓๖๖.

ผู้เป็นทพทรมีฤทธิ์มาก มีความงามเปล่งรัศมีสว่างไสวเป็นบริเวณกว้าง ประดับประดา
เครื่องอสังการครบครัน มายืนอยู่เบื้องหน้า เขาเทพกล่าววว่า เพื่อนเอ๋ย บิดา มารดา
หรือญาติสนิทยังทำสิ่งนี้ไคยาก ท่านได้ประกอบกรรมอันทำได้ยากยิ่งนัก เพราะเหตุนี้
ข้าพเจ้าขอขอบแทนท่าน แล้วจับแขนมหาเทพพาไปที่โคนต้นไม้ ซึ่งออกขมทรัพย์ ๓ ชมที่
เต็มไปด้วยทองคำ เป็นต้น กล่าววว่า ขอท่านจงเอาทรัพย์ทั้งหมดนี้ไปสอยให้สมคนคา
จงทำบุญอุทิศส่วนบุญแก่ข้าพเจ้าบ้าง แล้วก็ชนทรัพย์กลับไปเรือนเก็บไว้ในที่ปลอดภัยแล้ว
ก็อันตรธานไป (๑๖๑ - ๑๖๖)

เพราะเหตุนี้ ปวงชนผู้มีความเฉลียวฉลาดแล้ว บรรารณาทรัพย์สมบัติและ
แสวงหาประโยชน์เกื้อกูล (แก่ตน) จงละเว้นความตระหนี่ เป็นผู้นึกในทานทุกเมื่อ
(๑๖๗) แมคนทั้งหลายนั้นเล่า พึงเป็นประจวบาสกมหาเทพ เมื่อได้ฟังเรื่องเช่นนี้แล้ว
ผู้ทั้งหลายที่ฝึกใฝ่ในธรรม พึงให้ทานอย่างเหมาะสมและอุทิศแกหมญาติเป็นปรตเถิก
(๑๖๘ - ๑๖๙)

จบเรื่องอุบาสกมหาเทพ

ทองพูน สุทธิหลวง, ป.๖, นิทานแปดตัวถู, (พระนคร : โรงพิมพ์สี่งเชียง,
๒๕๐๒), หน้า ๒๙๗ - ๓๐๐.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในทวีปลังกา ที่หมู่บ้านโรหนะ ฤกษ์ประมาณ ๖๐ รูปเดินทางไปชมพุทธวิป
เพื่อไหว้มหาโพธิพฤกษ์ (๑๗๐) ขณะที่กำลังเดินอยู่ในป่าใหญ่ ฤกษ์ทั้งหลายหลงทาง
เดินไปตามคานช้าง เพราะคิดว่านั่นแหละทาง เดินตามคานช้างในป่าเป็นเวลา ๓ วัน
(๑๗๑ - ๑๗๒) ฤกษ์ทั้งหลายเห็นเปรตเหมือนแผ่นดินใหญ่ มีขนาดเท่าโกสะ^๒ หนึ่ง
นอนอยู่ คิดว่าเป็นลานหิน (๑๗๓) เพราะเหตุนี้ฤกษ์ทั้งหมดจึงขึ้นไปนอน ฝ่ายพระ
มหาเดระลุกขึ้นเดินจงกรม นั่งวิปัสสนา เห็นสัตว์ฐานแห่งมือ เทาทั้งหลายจึงรูวามคือ
เปรต มีชื่อลานหิน จึงร้องเรียกฤกษ์ทั้งหลายกล่าววา

เป็นชื่อเมืองในชมพูทางภาคใต้ของเกาะลังกา(ปัจจุบันเรียก มหินคเล)
เดิมทีตั้งเป็นหมู่บ้าน(คาม) อุปราชนามว่า มหานาค ซึ่งเป็นพระอนุชาของพระเจ้า
เทวานัมปิยคิสี หนีภัยจากอนูราชบุรีไปยังโรหนะชมพูและโคปกครองเป็นมหาคามสืบมา
เมืองนี้เป็นแหล่งหลบภัยแห่งสุดท้ายเมื่อเกิดอันตรายที่เมืองอนูราชบุรี เนื่องจากชาว
ต่างชาติย้ายยี่ป้า หรือเกิดความยุ่งยากขึ้นในเมืองเอง บรรดาพระราชา รัฐมนตรี
ฤกษ์สงฆ์ ก็จะพากันหลบภัยไปอยู่ที่นั่น

วัลโปล ราชุด, พุทธประวัติในลังกา.

แปลโดย พระภิกษุญาณ(จ๋านงค์ ชุตินฺธโร), (พระนคร : บริษัทประชาช่าง, ๒๕๐๖),
หน้า ๓๑ - ๓๒, ๗๕ - ๗๘.

D.D.P.N. 2/759

๒๕
ขอมাত্রาวักระยะทางเท่ากับ ๕๐๐ ชั้วชุน.

กุ ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรมบาลี - ไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๘), หน้า ๑๗๖.

อาวูโส ท่านทั้งหลายรีบลงไปเถอะ นี่มิใช่ลานหิน ครั้นพระเถระกล่าวดังนี้ ภิกษุทั้งหมดจึงลงมาโดยเร็ว (๑๗๔ - ๑๗๖)

เมื่อเปรตยกศีรษะขึ้น พระมหาเถระจึงถามเขาว่า ท่านมีร่างกายเหมือนลานหิน มีขนาดเท่า ๑ โกสะ ท่านไม่ไต่ขึ้นหรือก้าวเดิน ท่านทำกรรมอะไรไว้ เปรตตอบว่า เจริญสุขพระคุณเจ้า ข้าพเจ้าเป็นเปรต ในชาติก่อนข้าพเจ้าเป็นมนุษย์ (๑๗๗ - ๑๗๘) ในสมัยพระพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสป ข้าพเจ้าเป็นผู้ทำลายสมบัติของสงฆ์ ได้ทำลายสวน นา และสิ่งของสมบัติของสงฆ์ ได้เสวยทุกขทุกข์หลายอย่างนี้โดยตลอด เมื่อพ้นจากความเป็นเปรตแล้วข้าพเจ้าจึงเกิดในฉวีบริภคินี (๑๗๙ - ๑๘๐)

พระเถระจึงถามเปรตว่า เพื่อนเอ๋ย ท่านหวังอยากจะได้อะไร เปรตตอบว่า ข้าพเจ้ากระหายน้ำ ท่านทั้งหลายช่วยตักน้ำดื่มกรอกในปากของข้าพเจ้าเถิด (๑๘๑) ภิกษุจำนวน ๖๐ รูปเหล่านั้นลงไปยังแม่น้ำ เอาบาตรตักน้ำดื่มนำไปกรอกในปากของเปรตนั้น ตั้งแต่ปฐมยามกระทั่งรุ่งเช้า แม่น้ำภิกษุทั้งหลายกรอกน้ำลงไปอยู่ในน้ำขอมไม้ขุมแมที่ตีนของเปรต (๑๘๒ - ๑๘๓) พระเถระจึงถามเปรตว่า พ่อเอ๋ย เจ้าได้รับความพึงใจอะไรบ้างไหม เปรตตอบว่า ท่านผู้เจริญ ถึงจะมีภิกษุตั้ง ๑๐๐๐ รูป กรอกน้ำลงในปากของข้าพเจ้าตลอด ๗ คืน น้ำขอมไม้ทำให้ผมแต่ปลายลิ้นเปียก มันจะเข้าสู่ลำคออย่างไรได้ ถึงน้ำที่พระคุณเจ้ากรอกอยู่จะสว่างเลยลำคอ ข้าพเจ้าก็ยังไม่พ้นจากความ

ศูนย์จตุรพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นคำสำหรับบรรพชิตที่มพรรษามากกว่า เรียกบรรพชิตที่มพรรษาน้อยกว่า และสำหรับบรรพชิตเรียกคฤหัสถ์.

ดู สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, บาลีไวยากรณ์ วชิรภาค ภาคที่ ๒, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๔๕.

เป็นเปรตได้ (๑๘๔ - ๑๘๖)

บุคคลเมื่อรแล้วว การทำลายสมบัติของสงฆ์เป็นกรรมชั่ว นำความทุกข์ใหญ่หลวงมาให้อย่างนี้ ฟังเวณจากกรรมนั้นเสีย (๑๘๗) แม้มหาญาติที่บริโภครูปของสงฆ์ร่วมกับชาวเจ้า ก็มาเกิดเป็นเปรตร่วมกับชาวเจ้าด้วย (๑๘๘)

เปรตนั้นครันกล่าวดังนี้แล้วจึงถามภิกษุทั้งหลายอย่างนอบน้อมว่า ท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลายเป็นศิษย์ของใคร ใครเป็นอาจารย์ของท่าน (๑๘๙)

เมื่อเปรตพูดดังนี้แล้ว พระมหาเถระตอบเขวว่า พระชินเจ้าทรงบังเกิดในราชตระกูลศากยะ มีพระนามตามพระโคตรว่า โคตม พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระศาสดาของเรา พวกเราเป็นคณะศิษย์ของพระองค์ พากันมาแต่ลังกาทวีปถึงที่นี่ เพื่อไหว้มหาโพธิ์พฤกษ์ (๑๙๐ - ๑๙๑)

เปรตกล่าวว่า โอ พระโคตมสัมพุทธเจ้าผู้เป็นโลกนายกทรงอุบัติแล้ว เมื่อ ๗ วันผ่านไปแล้วชาวเจ้าจะเกิดในอเวจีนรก (๑๙๒)

ก็ในระหว่างช่วงของพระพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสป ถึงสมัยพระศาสดาโคตม แผ่นดินหนาขึ้น ๗ คาวุต^๒ เวลาผ่านไปแล้วหลายสงไขย ชาวเจ้ามีความทุกข์อย่าง

อเวจีนรก แปลว่า ปราศจากคลื่น คือระหว่างเปลวไฟและความทุกข์ ไม่มีว่างแม้สักนิดเดียวเลย ในนรกนั้นปราศจากการหยุดพัก ได้รับทุกข์ทรมานมาก จึงชื่อว่า อเวจีนรก (ล.ท.น., ๓๘, ไตรภูมิ ๑๓).

^๒ ๒๒. ขอมาครวาคระยะ ๑ คาวุต เท่ากับ ๔ โกสะ หรือ ๘๐ อูสะ หรือ ๑๐๐ เส้น.

ที่สุคติในเปตโลก แม้ในบัดนี้เล่าก็ตงไปเสวยผลกรรมที่เหลือในอเวจี ผลกรรมที่
ประสบแล้วนี้ เกิดจากความโลภอันเนื่องมาจากความประมาทยิ่งใหญ่อ่างนี้ (๑๙๓ - ๑๙๕)
การทำลายสมบัติของสงฆ์ให้โทษอย่างนี้ ส่วนผู้ที่รักษาสมบัติของสงฆ์ย่อมได้รับคุณความดี
ตลอดกาล (๑๙๖) ท่านทั้งหลายเห็นข้าพเจ้าแล้วว่า ขณะนี้เปลวเพลิงเผารวงของข้าพเจ้า
อยู่ จึงไปประกอบความเพียรในคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยความไม่ประมาทตลอดกาล
เถิด (๑๙๗) ครั้นแปรตกลาวอย่างนั้นแล้ว ภิกษุทั้งหลายหลีกเลี่ยงไปจากที่นั้น ยังไม่ทันนาน
ก็บังเกิดกองเพลิงบนรวงของเปรตนั้น และภิกษุเหล่านั้นเดินทางต่อไปในเวลารাত্রี สิ้น
ระยะทางประมาณ ๑ คาวุต ทั้งหมดทางมีจิตสลดและบรรลुकณวิเศษโดยทั่วกัน (๑๙๘ -
๑๙๙)

เรื่องเปรตเหมือนลานหินจบ^๑

ในทวีปลังกา มีภิกษุจำนวนมากมีศรัทธาเลื่อมใสได้ชักชวนกันไปชมพรวีป
เพื่อไหว้มหาโพธิ์พฤกษ์ (๒๐๐) เมื่อเดินทางโดยลำคับเข้าสู่ป่าใหญ่ ภิกษุเหล่านั้นหลง
ทางท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ (๒๐๑) เห็นคานที่ไชลงข้างเดินจึงเดินไปตามทางนั้น พบ
เปรตคนหนึ่งมีร่างกายกึ่งหนึ่งฝังลงไปที่ยอดภูเขาศิลา คิดว่าเป็นคน ภิกษุทั้งหลายเดินไป
ณ สถานที่ที่เปรตอยู่ ครั้นเข้าไปใกล้เปรตแล้ว พระเถระได้ถามทางกะเปรตว่า
ท่านผู้เจริญ อาตมภาพทั้งหลายหลงทาง ๗ วัน ๗ คืนแล้ว ท่านผู้น้อย ณ ทามกลางศิลา
จงชี้ทางแก่ภิกษุทั้งหลายเถิด เปรตเมื่อได้ฟังคำของพระเถระแล้วกล่าว่า ท่านทั้งหลาย
หลงทางเพียง ๗ วัน ๗ คืน ข้าพเจ้าหลงทางมาถึง ๔ พุทธานคร^๒ แล้ว (๒๐๒ - ๒๐๖)

^๑ หองพน สุททหลวง, ๖, นิทานเปตวัตถุ, ... หน้า ๓๐๑.

^๒ พุทธานคร คือ เวลาระหว่างพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งกับอีกองค์หนึ่งบังเกิดขึ้น
๔ พุทธานคร เท่ากับเวลาระหว่างพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นติดต่อกัน ๔ พระองค์.

เมื่อเปรตกล่าวอย่างนี้แล้ว พระมหาเถระโคตพทกะเปรตว่า ทำไมท่านต้อง
 หลงทางเป็นเวลานานถึงเพียงนี้ เพื่อนเอ๋ย ท่านเป็นใคร อยู่ ณ ที่นี้ ท่านทำกรรมอะไร
 ในชาติก่อน เปรตถูกพระเถระถามดังนี้ ตอบว่า พระชินเจ้ากกกสันธะผู้เป็นโลกนายก
 ทรงอุบัติขึ้นในโลกและในกาลนั้นข้าพเจ้าเป็นมนุษย์ ชอบทำกรรมชั่ว เมื่อทำกรรมชั่วแล้ว
 ข้าพเจ้าเกิดเป็นเปรตอยู่ที่ยอดเขาศิลานันยาวถึง ๔ โยชน์ตลอดเวลา ๔ พุทธันดรเพราะ
 กรรมชั่ว ข้าพเจ้าไม่เห็นความเสื่อมสิ้นกรรมเลย เมื่อไรกรรมของข้าพเจ้าจะหมดไป
 (๒๐๗ - ๒๑๑)

เมื่อเปรตนั้นกล่าวดังนี้แล้ว พระมหาเถระถามว่า เพื่อนเอ๋ย ท่านรู้เหตุแห่ง
 (การอุบัติ) ของผู้เป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร (๒๑๒) เมื่อพระเถระกล่าวดังนี้ เปรตตอบ
 ว่า มีเหตุอัศจรรย์เป็นอันมาก เวลาเสด็จลงสู่พระครรภ์ ๑ เวลาประสูติ ๑ เวลา
 ครั้นสู ๑ เวลาทรงแสดงธรรม ๑ เวลาทรงปลงอายุสังขาร ๑ และเวลาเสด็จดับ
 ขันธปรินิพพาน ๑ เมื่อเปรตกล่าวดังนี้ พระเถระซักถามเปรตว่า เพื่อนเอ๋ย เรื่อง
 อัศจรรย์นั้นคืออะไร เมื่อพระเถระกล่าวแล้ว เปรตตอบท่านว่า จะมีบรรดาคอกบัว
 ปรากฏในอากาศ บนยอดเขา บนแผ่นดิน บนพื้นธรณี เช่นเดียวกับในน้ำ เมื่อเห็นแล้ว
 ข้าพเจ้ายอมรู้อไฉน เมื่อพระเถระโคตพทกะเปรตนั้นจึงถามต่อไปว่า ท่านเสวยทุกข์
 อันขมขื่นยิ่งนักเป็นจำนวนมากอย่างนี้ตลอดเวลาหลายปี เป็นผลแห่งกรรมอะไร (๒๑๓ -
 ๒๑๗) เปรตนั้นเมื่อฟังคำของพระเถระจึงตอบว่า ท่านผู้เจริญ ในอดีตกาลมีพระพุทธเจ้า
 พระนามว่า กกกสันธะ พระวินายกสัมพุทธเจ้า อุบัติในโลก ก็ในกาลนั้นข้าพเจ้าเป็น
 ชาวนา นาของข้าพเจ้าอยู่ติดกับนาของสงฆ์ ข้าพเจ้าถอนหลักเขตที่ปักแบ่งเขตนาทั้ง ๒
 แล้วปักในนาของสงฆ์ ข้าพเจ้าจึงเกิดที่ยอดเขาเพราะพอใจที่นาของสงฆ์ ข้าพเจ้าไม่

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, ปฐมสมโพธิกถา,
 (พระนคร : ประพาสกนการพิมพ์, ๒๕๐๓), หน้า ๔๐๔.

ปรารภสถานทีนี้เลย นี้เป็นผลแห่งกรรมนั้น (๒๑๘ - ๒๒๑) กรันกล่าวแล้วเปรตจึงถามภิกษุทั้งหลายอย่างนอบนอมว่า ท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลายเป็นคณะศิษย์ของใคร (๒๒๒)

พระเถระโคตมแล้วจึงตอบว่า พระพุทธเจ้าทรงนามตามพระโคตรว่า โคตม ทรงบำเพ็ญบารมีทั้งปวงเต็มเปี่ยม แล้วตรัสรู้พระสัมโพธิญาณอันสูงสุด พวกเราเป็นคณะศิษย์ของพระพุทธองค์ เมื่อพระเถระกล่าวดังนี้แล้ว เปรตจึงพูดว่า เป็นความจริง พระโคตมสัมพุทธเจ้าทรงเป็นโลกนายก เสถียรจับติแล้ว เมื่อเวลาผ่านไป ๗ วัน ข้าพเจ้าจะบังเกิดในอเวจีนรก จะต้องเสวยทุกข์ใหญ่หลวงอันทนไต่ยากอันหาที่เปรียบไม่ได้ในที่นั้น ในระหว่างช่วงของพระชิน จากกุกสันธะถึงพระศาสดาโคตม แฉ่นดินหนาชั้นอีก ๔ โยชน์ หย่อนอยู่ ๑ คาวุต

เวลาผ่านไปนับไม่ถ้วน (คัม) เมื่อไรข้าพเจ้าจะพ้นจากความทุกข์ การทำลายสมบัติของสงฆ์ให้โทษอย่างนี้ ส่วนผู้ที่รักษาสมบัติของสงฆ์จะได้รับคุณความดีตลอดเวลาดังนี้ เมื่อบุคคลรู้อย่างนี้ว่า ความทุกข์อันหาที่สิ้นสุดไม่ได้เกิดเพราะการกระทำชั่วเป็นเหตุ พึงเว้นจากการกระทำชั่วโดยสิ้นเชิง (๒๒๓ - ๒๓๐)

เรื่องเปรตเป็นเสาในแผ่นดินลาจบ

ในทวีปลังกา ภิกษุเป็นจำนวนมาก ชักชวนกันไปชมพยุทวีป เพื่อไหว้มหาโพธิ์พฤษ (๒๓๑) เมื่อภิกษุทั้งหลายเดินผ่านราชธานีเป็นอันมากโดยลำดับ ก็มาถึงป่าดงดิบใหญ่ (๒๓๒) หลงทางท่องเที่ยวไปในป่าตลอด ๗ วัน เห็นทางที่โหดงข้างเดิน เข้าใจจានี้เป็นทาง จึงดำเนินไปตามทางนั้น ต่อจากนั้นได้เห็นเปรตคนหนึ่งเทียมควยโคตัวใหญ่ มีคันไถเหล็ก กำลังไถนา จึงคิดว่า เป็นมนุษย์ (๒๓๓ - ๒๓๕) พระเถระยืนอยู่ใกล้

ถามทางกะเปรตว่า ท่านผู้เจริญ อากมภาพทั้งหลายหลงทาง ๘ วัน ๘ คืนแล้ว ท่าน
 ชาวนา ถ้าท่านรู้ทางจงชี้ทางให้แก่ภิกษุทั้งหลายเถิด เมื่อพระเถระกล่าวดังนี้ เปรต
 ตอบว่า ท่านทั้งหมดหลงทาง ๘ วัน ๘ คืน ข้าพเจ้าหลงทางตลอดช่วงกัปหนึ่ง (๒๓๖
 - ๒๓๘) พระเถระได้ฟังคำของเปรตจึงพูดว่า เพราะเหตุใดท่านจึงหลงทางเป็น
 เวลายาวนานถึงอย่างนี้ เพื่อนเอ๋ย ท่านเป็นใคร ณ ที่นี้ ท่านกระทำอะไรในชาติก่อน ๆ
 เมื่อพระเถระถามดังนี้ เปรตจึงตอบว่า (๒๓๙ - ๒๔๐) ในสมัยของพระพุทธเจ้าพระ
 นามว่า กัสสป ข้าพเจ้าเกิดเป็นมณษย์ เป็นชาวนา ได้ทำความชั่วทางปาก เกิดเป็น
 กสิเปรต ข้าพเจ้าไม่ได้ดื่ม ไม่ได้กิน ไม่ได้นั่ง ไม่ได้นอน ข้าพเจ้าท่องเที่ยวไถนา
 ตลอดเวลาทั้งกลางวันกลางคืน เมื่อข้าพเจ้าไถนาอยู่อย่างนี้ ร่างกายจะสว่างไสวใน
 กลางคืน ส่วนแอก ไถ โค ฆาลไถ และประตักจะลุกโผลง เมื่อกายของข้าพเจ้า
 เกิดเป็นเปรตถูกไฟเผาอยู่ แผ่นดินใหญ่นี้หนาขึ้น ๘ คาวุต (๒๔๑ - ๒๔๔) ข้าพเจ้า
 เสวยทุกข์ทั้งกายและใจ ถูกเผาไหม้ตลอดเวลาหลายปี จึงคิดแห่งการกระทำเกิด
 (๒๔๕) ครั้นได้ฟังคำของเปรต พระเถระจึงกล่าวว่า การกระทำที่ชั่วร้ายอย่างนี้
 ท่านทำควยปากไค้อย่างไร อากมภาพปรารภจะฟังเรื่องนั้นทั้งหมด เชิญท่านเล่าให้
 แก่อากมภาพผู้ถามเถิด ครั้นฟังคำของพระเถระ เปรตจึงตอบว่า ตกกลาง เชิญท่านทั้ง
 หมกมาพร้อมกันฟังข้าพเจ้าเล่า ข้าพเจ้าจะบรรยายการกระทำที่ข้าพเจ้าได้ทำไว้ (๒๔๖
 - ๒๔๘)

ในอดีตกาลยาวนาน พระมหाराชาพระนามว่า กิงกิ ได้ครองราชสมบัติ

กิงกิ, กิกิ, กิกิ พระนามของพระราชาองค์หนึ่ง ในพระศาสนาของ
 พระกัสสปพุทธเจ้า พระองค์ได้สัคกับภักตานุโมทนาของพระกัสสปพุทธเจ้าแล้วทรงบรรลุ
 โสคาปัตติผล.

ในเมืองกาสิ^๑ พระชินเจ้าพระนามว่า กัสสป อาศัยจำพรรษาอยู่ในเมืองของพระราชา พระกัสสปทรงมีความกรุณาอันใหญ่หลวง ได้ท่องเที่ยวจาริกไป พระองค์เสด็จเข้าไปยัง หมุ่บ้านของชาวเราด้วยความเอ็นดูหมั่นสัควัตถุทั้งหลาย ชนทั้งหลายมาประชุมกันอย่าง กระจุกกระจิก (๒๕๔ - ๒๕๑) นิมนต์พระกัสสปมหาวิระพรหมด้วยพระสาวก ในเวลานั้น ชาวเจ้าจงวักควาย แบนไถและฉาลไถ เดินทางไปทางนั้นเพื่อทำการกสิกรรม มีผู้ ปรารถนาดีหวังประโยชน์เกื้อกูลคนหนึ่ง เห็นชาวเจ้าแล้วพศควายความเอ็นดูขอชาวเจ้า ว่า พระกัสสปพบพระเจ้าเป็นโลกนายกพระองค์นี้เสด็จมาแล้ว คนทั้งปวงกางบขาพระองค์ อย่างดี เพื่อนเอยทานจะไม่บูชาพระองค์บ้างหรือ เมื่อเขากล่าวดังนี้แล้ว ชาวเจ้า โกรธเขาทันที (๒๕๒ - ๒๕๕) กลายเป็นผู้หลงไปแล้ว กล่าวถ้อยคำที่ไม่ควรกล่าวด้วย ความเขลาว่า ถ้าพระกัสสปสัมพัชเจ้าจักช่วยไถนาชาวเจ้าบ้าง ชาวเจ้าจะบูชา พระองค์ ถ้าไม่ทรงไถนาชาวเจ้าจะบูชาทำไม ครั้นกล่าวอย่างนี้ ต่อมาชาวเจ้าตาย แล้วเกิดเป็นเปรต เสวยทุกข์เวทนา ทานทั้งหลายเป็นมัจฉิต เห็นชาวเจ้ากำลังประสบ ทุกข์อันใหญ่หลวง จงสลัดใจ พากเพียรเพื่อความพ้นทุกข์เกิด เปรตนั้นครั้นกล่าวอย่างนี้ แล้วจึงถามภิกษุว่า ทานทั้งหลายเป็นใคร เป็นศิษย์ของใคร กรณียบอกแก่ชาวเจ้า ผู้ถามด้วยเถิด (พระเถระตอบว่า) อาตมาทั้งหลายเป็นคณะศิษย์ของพระทศพล^๒

ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำพาราณสีกับแม่น้ำอสิ เมืองหลวงชื่อ พาราณสี ปัจจุบันเรียก ว่า เบนารส ในสมัยพุทธกาล แคว้นนี้มีชื่อเสียงทางทอผ้ามาก ชาวฮินดูถือว่าเมืองนี้ เคยเป็นที่ประทับของพระอินทร์ และเมื่อคราวพระอินทร์ตกศิระพระพรหมนั้น ศิระของ พระพรหมตกลงมาที่เมืองนี้แล้วอันครธานไป ดังนั้นชาวฮินดูจึงถือว่า หากผู้ใดมาตายที่ แม่น้ำพาราณสี และแม่น้ำอสิ จะโคขึ้นสวรรค์และเข้าถึงพระพรหม.

(สุ. จ. / ๓๕๐๙ D

๒๕๑ ภาคผนวก.

ผู้เป็นพระศาสดา ผู้กล่าวหาญด้วยเวสารัชญาณ^๑ ทรงพระนามตามพระโคตรว่า โคคม
เมื่อพระเถระกล่าวอย่างนี้ เปเรตนั้นกล่าวว่า เป็นจริงหรือที่พระโคคมพระเจ้านั้นเป็น
โลกนายกทรงอุบัติแล้ว เมื่อเวลาผ่านไปแล้ว ๗ วัน ข้าพเจ้าจะบังเกิดในอเวจันรก
(๒๕๖ - ๒๖๒)

ในระหว่างช่วงของพระกัสสปทศเจ้านั้นถึงพระโคคมศาสดา แฉนคินสงขึ้น
๗ คาวุต (๒๖๓) เวลาผ่านไปนับปีไม่ถ้วน ผลแห่งการกระทำของข้าพเจ้าเกิดเป็น
เปเรตยังไม่สิ้นไป (๒๖๔) เมื่อข้าพเจ้าจากเปตโลกนี้ไปแล้ว จะต้องไปเสวยผลกรรม
ที่เหลือในอเวจันรก การกระทำที่เกิดจากบาปคือความหลงเป็นต้น ย่อมกว้างขวาง
อย่างนี้ (๒๖๕) การล่วงละเมิดต่อผู้มีคุณธรรมสงยอมให้โทษอย่างนี้ ส่วน(การกระทำ)
ที่มาจากจิตเลื่อมใสยอมให้ความสุขสบาย ขอชนทั้งปวงจงเว้น(การกระทำ)ที่ก่อให้เกิด
ความทุกข์อันที่สิ้นสุดไม่ได้ เนื่องจากความผิดในอภักภาพหนึ่งที่เป็นเพราะความผิด
ทางวาจาอันเป็นเท็จ (๒๖๖ - ๒๖๗)

เรื่องชาวนาที่เป็นเปเรตจบ^๒

ได้ยินมาว่า ในลังกาทวีปที่เจติยบรรพต^๓ มีภิกษุรูปหนึ่งพำนักอยู่ เขา

^๑ คุ ภาคณวก.

^๒ ทองพูน สุทธิหลวง, ป.๖., นิทานเปตวัตถุ, ... หน้า ๓๐๘.

^๓ บางครั้งเรียกว่า เจติยคีรี เค็มชื่อว่า มีสสกะ ซึ่งอยู่บนยอดเขาชื่อนั้น
ณ ที่นี้พระเจ้าเทวานัมปิยภิสได้พบกับพระมหินทเถระเป็นครั้งแรก ต่อมาพระองค์ทรงสร้าง
วิหารขึ้นถวายพระมหินทเถระและอุบาสกตามพระเถระต่อ ๆ มา แม่พระบรมธาตุที่สมณ
สามเณรนำมาแก่พระเจ้าอโศกและท้าวสักกะเค็มที่กัฏฐิไฉ ๗ ที่นั้นก่อน หน่อมหาโพธิ์โคปลุก
ไว้พันด้วย

คุ ทรงวิทย์ แก้วศรี, พุทธสถานในเอเชียใต้, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๖๕

ไปยังหมู่บ้านพร้อมกับภิกษุจำนวนมาก กลับมาพร้อมกับโยมบิดาได้ขอรับข้าวสารกึ่งทะนนาน จากผู้รับบริจาคขอบารามในวิหารเจดีย์ศรีเพื่อโยมบิดาของตน โดยคิดว่า ฉันจะให้คืนในวันรุ่งขึ้น (๒๖๘ - ๒๗๐) แต่เขายังไม่ให้ข้าวสารกึ่งทะนนานนั้นคืน มรณภาพในราตรีนั้น ต่อมาได้เกิดเป็นเปรตที่ระหว่างหมู่บ้านกับเจดีย์บรรพต ได้รับทุกข์อันใหญ่หลวง

ในกาลนั้นภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรเดินไปทางนั้นในมัชฌิมยาม ได้เห็นเปรตผู้มีไฟลุกโผลงอยู่ ครั้นเห็นแล้วภิกษุผู้มีความสงสารจึงถามว่า ท่านมีกายสูง มีกลิ่นเหม็นมาก ทั้งปรากฏจากของเพลิง มีแต่หนังหมกระดูก ท่านเป็นใคร ยืนอยู่ ณ สถานที่นี้ (๒๗๑ - ๒๗๔) เปรตตอบว่า เจริญสุข พระคุณเจ้า ข้าพเจ้าเป็นเปรต มีแต่ความทุกข์และความหิวกระหาย ได้หาความชั่วเพียงเล็กน้อย มาเกิดในเปตโลกนี้ (๒๗๕) พระเถระครั้นได้ฟังคำของเปรตนั้นแล้วกล่าวว่า ท่านทำกรรมชั่วทางกาย วาจา และใจ อะไร เพราะวิบากกรรมอะไร ท่านจึงต้องมาเกิดในเปตโลกนี้ เปรตครั้นได้ฟังคำพระเถระ ตอบว่า ชาติก่อนข้าพเจ้าเป็นภิกษุพำนักอยู่ที่เจดีย์บรรพต แสวงหาข้าวสารเพื่อเป็นอาหารสำหรับโยมบิดา (๒๗๖ - ๒๗๘) ครั้นหาข้าวไม่ได้ จึงได้เอาข้าวสารกึ่งทะนนานซึ่งเป็นของสงฆ์จากมือของผู้รับบริจาคขอบาราม โดยบอกว่า พรุ่งนี้จะใช้คืนให้หนึ่งทะนนานเต็ม แต่ยังไม่ทันใช้คืนก็ถึงแก่มรณภาพในกลางคืนนั้นและเกิดในเปตโลกนี้ (๒๗๙ - ๒๘๐) ครั้นได้ฟังคำของเปรตแล้ว พระเถระกล่าวว่า อาตมภาพรู้จักภิกษุนั้นเป็นอย่างดี เธอเป็นผู้มีศีล เป็นพหูสูต เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีลถึงเพียงนี้ เหตุใดจึงไปสู่ทุกข์

เปรตเมื่อฟังคำของพระเถระแล้วจึงตอบว่า เธอเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีลอย่างนี้เป็นผู้คงแก่เรียน พอใจในคำสอน การนำสมบัติของสงฆ์ไปย้อมีโหมลในเวลาอันใกล้ (๒๘๑ - ๒๘๓) ท่านไม่ควรครหิฉันว่า ภัตตะอันใดของสงฆ์ เป็นของเล็กน้อย เพราะเวลาโหมลการกระทำนั้นย้อมีโหมลอย่างกว้างขวาง (๒๘๔)

เมื่อเปเรตกแล้วครั้งนี้ พระมหาเถระถามว่า ความดีอะไรจะช่วยให้ท่านพ้นจากเปเรตโลกนี้ได้

เปเรตตอบคำถามพระเถระว่า เมื่อท่านนำแก้วมณีซึ่งบรรพท้าวสารเต็มทุกเล่ม มาจอดต่อกันเป็นระยะทาง ๓ คาวุตจากเจดีย์บรรพตถึงหมบ้าน แล้วถวายแก่พระสงฆ์ (๒๘๕ - ๒๘๗) อย่างนี้ข้าพเจ้าจักพ้นจากการเป็นเปเรต ชาวสารเพียงกึ่งทะนานมีค่ามากถึงเพียงนี้ (๒๘๘) ข้าพเจ้าจะพ้นจากความเป็นเปเรตได้ยากยิ่งหากท่านไม่ช่วยให้ข้าพเจ้าได้รับ (สวนบุญ)

เมื่อคืนนั้นผ่านไป พอรุ่งสว่างพระเถระอุบาทรไปเมืองอนูราชปุระ^๑ ได้หยุดยืนอยู่เบื้องหน้าพระราชานามว่า สัทธาติสสะ^๒ พระราชาสัทธาติสสะทรงรับบาตรของพระเถระแล้วถามเหตุแห่งการมาของท่าน พระเถระเล่าเรื่องราวอย่างละเอียด (๒๘๘ - ๒๘๙) พระราชาสัทธาติสสะฟังเรื่องราวของพระเถระแล้ว ให้นำแก้วมณีมาบรรพท้าวสารจนเต็มจอดต่อกันในสถานที่ยาว ๓ คาวุต แล้วทรงอธิษฐานให้เปเรตพระเจ้าแผ่นดินพิจารณาความดีที่ทรงให้นำทักษิโณทกแล้วตรัสว่า ขอให้สิ่งนี้จงเป็นผลสำเร็จแก่เปเรตนั้น แล้วถวายแด่หมภิกษุ เปเรตนั้นนอนโมทนาแล้วจึงพ้นจากความเป็นเปเรต (๒๙๐ - ๒๙๑) ครั้นถึงเวลารাত্রี เขามาปรากฏที่สำนักพระเถระ นมัสการท่านแล้ว ยื่นเปลงรัศมีอยู่ (๒๙๒)

พระเถระผู้มีความกรุณาเห็นเขาแล้วจึงถามว่า ท่านสวมมงกุฎอย่างดี ประดับด้วยอัญมณีครบครัน สบไล้ด้วยวัตถุที่มีกลิ่นหอม ท่านเป็นใคร มาขึ้น ณ ที่นี้ เมื่อเทพ

๑
ดู ภาคผนวก.

๒
ดู ภาคผนวก.

ฟังคำพระเถระแล้วกล่าววาทานญ์เจริญ เมื่อก่อนข้าพเจ้าเป็นเปรตตกความทุกข์เบียดเบียน พระคุณเจ้ามีความกรุณาเห็นข้าพเจ้ากำลังประสบทุกข์อันใหญ่หลวง ไต่บอกแก่พระราชโอรสวาทาน (๒๕๖ - ๒๕๘) อันเลิศเป็นจำนวนมากแก่พระสงฆ์อุทิศให้แก่ข้าพเจ้า เมื่อพระมหाराชาวาทานอุทิศให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้อนุโมทนาทานนั้นแล้วจึงพ้นจากอภัพแห่งเปรต ไต่ทวนสมบัติอันเกิดจากความกรุณาอันหาขอบเขตมิได้ ข้าพเจ้ามีความสุขแล้ว มีความยินดีไต่ทำตามความปรารถนาแล้ว ข้าแต่มหาวิระ ขอบาทานจงมีความสุขไต่ทำตามความปรารถนาเถิด (๓๐๐ - ๓๐๒)

จบเรื่องเป็นเปรตเพราะชาวสารกึ่งทะนาน^๑

ในลังกาทวีป ที่โรหนชนบท มีมหาสถูปชื่อ ทิมาวุธ ซึ่งปรากฏอันเป็นสมบัติของสถูปนั้นถูกลมพัดปลิวไปตกในที่นาของผู้มีทรัพย์ เจ้าของนามมีจิตละโมภเดินเที่ยวไปพบเขา เก็บเอามาทั้ง ๆ ที่เห็นอักษรกัมมขอมทั้ง เขาเอาผาชิงหมแล้วเดินกลับบ้านคน (๓๐๓ - ๓๐๕) ต่อมาเขาถึงแกกรรม เกิดเป็นเปรต มีแผ่นเหล็ก ๑๐๐๐ ชั้นหุ้มลูกโพล่งเป็นกองไฟเคลื่อนที่ท่องเที่ยวไปในมัชฌิมยาม มายืนอยู่ใกล้สำนักของภิกษุรูปหนึ่ง (๓๐๖ - ๓๐๗)

เมื่อพระเถระเห็นเปรตนั้นยืนอยู่ จึงร่ำถามว่า (ท่านญ์) มีร่างกายทั้งสิ้นถูกปกปิดมืดซิด มีแผ่นโลหะคลุมอยู่ ถกความร้อนจากเปลวเพลิงแผดเผา ท่านเป็นใคร ยืนอยู่ ณ สถานที่นี้ ครั้นเปรตได้ฟังคำของพระเถระจึงตอบว่า เจริญสุขพระคุณเจ้า ข้าพเจ้าเป็นเปรต คลุมด้วยแผ่นเหล็กท่องเที่ยวไปทั้ง ๆ ที่มีแผ่นเหล็กนับ ๑๐๐๐ ชั้นที่เผาไหม้แล้ว (๓๐๘ - ๓๑๐) พระเถระได้ฟังดังนั้นจึงซักถามว่า ท่านทำชั่วทาง

^๑ ทองพูน สุทธิหลวง, ป.๖., นิทานเปตวัตถุ, หน้า ๓๑๒.

กาย วาจา ใจ อะไร เนื่องด้วยผลแห่งกรรมอะไร ท่านจึงถูกแผ่นดินเหล็กเผาไหม้
 อย่างนี้ เปเรตโคฟังดังนั้นจึงตอบท่านว่า ในกาลนั้นข้าพเจ้าเป็นมนุษย์เป็นคนรวย
 มั่งมีทรัพย์มาก เดินเที่ยวตรวจนาเป็นอันมากในที่ต่าง ๆ (๓๑๑ - ๓๑๓) จึงปรากฏที่
 มหาสถูปที่ขาวหลายชั้นถูกลมพัดพาไปเป็นระยะทางหลายคาวุต ตกในพื้นของข้าพเจ้า
 (๓๑๔) ข้าพเจ้าเห็นจึงปรากฏแล้ว เอามือหยิบขึ้นมาเห็นอักษร อ่านแล้วก็เก็บเอาไป
 เพราะความละโมภ แล้วเอาผ้าผืนที่เก็บมาห่มเดินกลับเรือนของตน ต่อมาข้าพเจ้าถึง
 แลกกรรมแกมกิดิในเปเรตโลก (๓๑๕ - ๓๑๖) มีแผ่นดินเหล็ก ๑๐๐๐ ชั้น ห่อหุ้มกาย แผ่น
 เหล็กร้อน ๆ เหล่านี้เผาไหม้ร่างกายของข้าพเจ้าอยู่ (๓๑๗) ข้าพเจ้าไม่มีความสุขใจ
 เลย มีแต่ความทุกข์ตลอดกาล ไม่นอน ไม่นอน จะไคกินข้าวและน้ำอย่างไร (๓๑๘)
 ข้าพเจ้ามีความทุกข์อย่างสิ้นเหลือ และไม่เคยพบกับความตาย ครั้นพระเถระฟังคำ
 ของเปเรตแล้วจึงกล่าววว่า อากมภาพจะช่วยอะไรท่านได้บ้าง ด้วยวิธีใดจะช่วยให้ท่าน
 หลุดพ้นได้ อากมภาพจะถวายธงในพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์เพื่อท่าน (๓๑๙ - ๓๒๐)

เมื่อพระเถระกล่าวดังนี้ เปเรตตอบว่า ถ้าหากท่านนำแผ่นดินซึ่งปรากฏ ๑๐๐๐
 ผืน มาบูชาที่ขาวสถูป ข้าพเจ้าจักหลุดพ้นใดด้วยวิธีนี้ ครั้นกล่าวดังนี้แล้วเปเรตก็อันตรธาน
 ไป ณ ที่นั้นนั่นเอง (๓๒๑ - ๓๒๒)

เมื่อราตรีสว่างแล้ว พระเถระออกแสวงหาซึ่งปรากฏเป็นเวลานานได้เพียง
 ๕๐ ผืน (๓๒๓) จึงนำไปบูชาที่ขาวสถูปแล้วอุทิศให้แก่เปเรตนั้น ในเวลาราตรีเปเรต
 มาหาพระเถระกล่าวว่า ของวางขนาด ๘ องคุลี(ปรากฏ)ที่ระหมอมของข้าพเจ้า
 พระเถระแสวงหาไคมากลับมาบูชาอีก ๕๐ ผืน (๓๒๔ - ๓๒๕) ของวางขนาด ๘
 องคุลีปรากฏแก่เขาอีก เมื่อพระเถระหามาครบ ๑๐๐๐ ผืน ของวางก็ปรากฏแก่เปเรต
 ทั้งหมด ในวันรุ่งขึ้นเปเรตประดับด้วยอสังการครบครันมาในเวลาเที่ยงคืน นมัสการแล้ว
 ไคยืนอยู่ตรงหน้าพระเถระ (๓๒๖ - ๓๒๗) ครั้นเห็นเปเรตนั้นพระเถระจึงถามว่า ท่านมี
 ฌีพรรณดี มีรูปงามนัก ประดับประดาคด้วยอสังการครบครัน สวมเสื้อผ้าห่มจกด มีกลิ่น

หอมกระจาย ท่านผู้เจริญ ท่านเป็นใคร ครั้นเทพบุตรได้ฟังคำของพระเถระแล้ว
 ทอบว่า แดกอนชาพเจ้ามีรูปร่างนากแล้ว มีแผ่นเหล็กกรอน ๆ จำนวน ๑๐๐๐ ชั้นคลุมกาย
 ประสบทุกซอกอย่างใหญ่หลวง (๓๒๘ - ๓๓๐) แด่พระคุณท่านได้ช่วยเหลือชาพเจ้าณลก
 ความทุกข์เบียดเบียน อย่างนี้ท่านได้ทำให้ชาพเจ้ามีความสุขเพราะได้ทำกิจอันดีเลิศที่
 บิคารมารคาและหมัญชาติของชาพเจ้าพึงกระทำโดยประการทั้งปวงที่เกี่ยว ควบอำนาจ
 แห่งความเมตตาของท่าน ชาพเจ้าจึงพ้นจากความเป็นเปรตแล้ว (๓๓๑ - ๓๓๒) ได้
 เป็นเทพมาพื้นนี้เพื่อจะนมัสการท่าน ชาพเจ้าพ้นจากทุกข์ดำรงอยู่ในความสุขอย่างใด
 (๓๓๓) ข้าแต่มหาวิระ ขอให้ท่านจงดำรงอยู่ในความสุขอันล้ำเลิศอย่างนั้น เมื่อพูด
 อย่างนี้ เทพได้กล่าวเพิ่มเติมว่า (๓๓๔) ข้าแต่ท่านผู้เจริญ บาบแมมีประมาณณอนิคติที่
 กระทำแล้วคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์สงฆ์สวดมนต์มาให้อย่างหาที่สุดไม่
 ได้ (๓๓๕) การทำการบูชาแมมีประมาณณอนิคติในพระรัตนตรัย ย่อมให้ผลอันหาที่สุดไม่
 ได้ และยังสมบัติทั้งสาม ให้สำเร็จจนนั้นเหมือนกัน (๓๓๖) เพราะเหตุนี้บุคคลไม่
 พึงทำความผิดในพระรัตนตรัย ผู้ปรารถนาความเพลิกเพลิดในสมบัติ ควรทำสักการ
 บูชาเป็นอันดับแรกทีเดียว (๓๓๗) ครั้นกล่าวแล้ว เทพนั้นกระทำประทักษิณพระเถระ
 นมัสการอย่างนอบน้อมแล้วก็อันตรธานไป ณ สถานที่นั้นเอง (๓๓๘)

เรื่องเป็นเปรตเพราะชงปฎากจบ ^๒

ศูนย์จิตวิทยาการ

ความพร่งพร้อมสมบูรณ์แห่งสิ่งอันให้สำเร็จความปรารถนา ผลสำเร็จที่ให้
 สมความปรารถนา ได้แก่ ๑. มนุษย์สมบัติ ๒. เทวสมบัติ ๓. นิพพานสมบัติ
 (ข. ข. ๒๕/๑๒, ข. อ. ๖/๔๔).

๒. ทองพูน สุทธิหลวง, ป.๖., นิทานเปตวัตถุ, หน้า ๓๑๔.

พระราชทานนามว่า มิตินท์ ครอบรู้ในปัญหาทั้งหลาย ตรัสถามพระนาคเสน
 ๒ เดระ เกี่ยวกับยักษและเปรต (๓๓๘)ว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ ยักษและเปรตทั้งหลาย
 ภายใหม่ เมื่อพระนาคเสนถวายพระพรว่า ทาย พระเจ้ามิตินท์ตรัสว่า ยักษและ
 เปรตทั้งหลายไม่มีซากศพหรือ และกลิ่นศพของพวกมันทั้งหลายไม่มีหรือ พระนาคเสนถวาย
 พระพรว่า มี

พระเจ้ามิตินท์ทรงซักว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ มีอย่างไร (๓๔๐ - ๓๔๑)
 พระนาคเสนตอบว่า มีซากเป็นรูปของเนื้อและสกรเป็นต้นบาง และมีรูปเป็นตักแทนเป็น
 ๓ ๓๔๒) เมื่อพระนาคเสนกล่าวอย่างนี้ พระเจ้ามิตินท์จึงตรัสกะทานว่า พระคุณ
 ๔ เจ้าผู้เจริญพิจารณาถูกต้องในปัญหาทั้งหลาย มีโคกลาวนอกเรื่องเลย (๓๔๓)

เปรตมีอยู่หลายประเภท คือเป็นพวก อเหตกะ^๑ เป็นต้น ๑) หนึ่งควรรู้ว่า
 (พระผู้มีพระภาคตรัสเรื่องเปรตว่า) โดยมากเปรตเป็นพวก อเหตกะสัตว์ (๓๔๔)
 ๒) วินิบัติเหล่านี้ได้บรรลุนิกรรม เช่น มารคาของบิยังกร และมารคาของอุตตระ (๓๔๕)

๓) บรรดาอสรทั้ง ๒ คน มารคาของบิยังกรพึงเสียดสาชยายกรรมของพระอนรทเดระ^๒
 ๔) แล้วเป็นผู้มีใจชอบนม (๓๔๖) ในเวลาเข้านางจึงขอรับบุตรของนางที่ร้องไห้ควย

๑ ค ๒) ภาคผนวก.

๒ ค ๒) ภาคผนวก.

๓ ค ๒) ภาคผนวก.

๔ ค ๒) ภาคผนวก.

๕ ค ๒) ภาคผนวก.

๖ ค ๒) ภาคผนวก.

ความหิวว่า (๓๔๓) ปิ๊งกรอเยย เจ้ายารองให้ ภิกษุกำลังลาธยายธรรมอันคดียิ่ง
เมื่อรุ่งแจ้งบทแห่งธรรมอันคดียิ่งแล้ว เราควรปฏิบัติธรรมอันพึงเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่บุคคล
อย่างใดแก่ชาวเรา ขอให้เราทั้งหลายจงสำรวมในสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ไม่ผูกเพ็งโดย
จริงจัง ขอพวกเราจงฝึกฝนตนให้เป็นผู้มีศีลเป็นอันดี ขอให้เราจงพ้นจากกำเนิดปีศาจ
ควาย (๓๔๔ - ๓๔๕) ปิ๊งกรมารคาทำให้บุตรเขาใจดีแล้ว ฟังธรรมอันสูงสุดแล้วได้
บรรลุนิโศคาปัตติผลอันอุดมในวันนั้นเอง (๓๕๐)

ส่วนมารคาของอุตตระ ฟังธรรมเทศนาของพระศาสดาแล้ว เป็นผู้มีความ
นอบนอม บรรลุนิโศคาปัตติผลเช่นเดียวกัน (๓๕๑)

พวกที่ถูกเรียกว่า วินิบาท ^๒ อื่น ๆ ที่โคกคณวิเศษณียังมีอยู่ เพราะฉะนั้นท่าน
จึงกล่าวว่า ในบรรดาวินิบาทเหล่านั้นก็มีพวก สเหตุกสัตว์ ^๓ ด้วย (๓๕๒)

พวกเปรต มีหลายประเภท คือ ปรตคตูปชีวี (เปรตที่ดำรงชีพด้วยสิ่งที่ผู้อื่นให้) ๑
นิชฌามคัตถิกะ (เปรตที่ถูกความอยากเผาผลาญ) ๑ ขุปปิยาสิกา (เปรตที่มีแต่ความหิวกระหาย) ๑
ปสุปิสากกา (เปรตคดลูกฝน) กาลกัญชาสุร (อสุรที่มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว) ๑ ในบรรดาเปรต

สัมปชานมุสาวาท ไคแก วาจา เสียงที่เปล่งถ้อยคำเป็นแนวทาง การเปล่ง
วาจา เจตนาที่จะให้เข้าใจ ทางวาจาของบุคคลผู้จงใจจะผูกให้คลาดจากความจริง.

ก. วินย. มห. ๔/๓๐๒ - ๓๐๓.

๒. ภัทตคองโทษ ภัทตไครับทุกข เช่น หุคตวินิบาท.

๓. ไตรภูมิพระร่วง เรียกว่า กาลกัญชาสุร ร่างกายสูงถึง ๑ คาพยุต ผอม
ไม่มีเนื้อและเลือด มีตาเหมือนคางคก คางตั้งอยู่ที่กระหม่อม ปากเท่ารูเข็ม.

ก. พญาลิไทย ไตรภูมิพระร่วง, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, ๒๕๑๘), หน้า ๕๗.

เหล่านี้ ปรทัตตบุชิวี เมื่อได้อนุโมทนาทานแล้ว ภายใน ๗ วันก็พ้นจากความเป็นเปรต นิรนามคณิกะ ขุปปิปาติกา เหล่านี้ทั้งหมดเป็นพวกมหาเปรต คำร้องอยู่ในพุทธันดรกาล เป็นอันมาก อนุโมทนาทานที่หม่าภูติถวายแล้ว ย่อมพ้นจากความเป็นเปรต (๓๕๓ - ๓๕๖) บังสุปิสาจเกิดในที่ไม้อะฮาก เทียบกินน้ำลายและน้ำมูกเป็นต้น รอนแรมไปอย่างไรไม่เห็นตัว เอามือถืออรากยาสมุนไพรรชนิดหนึ่ง ถ้วยาหม่าและยอมปรากฏให้เห็นได้ (๓๕๗ - ๓๕๘)

พวกเปรตที่ชื่อว่า กาลัญญาสูร เป็นที่น่ากลัว ภายของพวกนั้นสูงประมาณ ๓ คาวุต ปากเทารเข้ม (๓๕๙) ดวงตาถนออกมานอกเขาคตาเหมือนตาแห่งปู แมปากก็มีอยู่บนศีรษะ ดวงตาทั้งคเท้านที่ปรากฏให้เห็น (๓๖๐) เขาตองนมหัวลงกิน และคิม ถุกคิ้วคองเหล็กอันรอนจัก (๓๖๑) พวกเปรตตางก็กินน้ำเหลืองและเลือด ที่มีในสรีระกันและกัน เขาทั้งหลายไม่มีสิริ นานาหาคกลัว (๓๖๒) เพราะการที่ญาติอิตีศทานให้แล้ว พวกเปรตจึงหลดพน(จากความ เป็นเปรต) ได้

พระเจ้ามิลินท์ มีคำรัสสะพระนาคเสนาว่า (๓๖๓) พระคณเจ้านุเจริญ หากทายกทั้งปวงถวายทานอิตีศในแกฎาที่ตายไปแล้ว ทานนั้นจะสำเร็จแกฎาที่เหล่านั้นหรือ (๓๖๔) ครั้นได้ฟังพระคำรัสสนั้น พระเถระนาคเสนจึงถวายพระพรว่า มหาบพิตรทานนั้น ย่อมเป็นผลสำเร็จในเงื่อนไซที่สมควร และไม่เป็นผลสำเร็จในเงื่อนไซที่ไม่สมควร (๓๖๕)

ลำดับนั้นพระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่าโดยเหตุทั้งหลายตรัสตามพระเถระว่า เงื่อนไซที่สมควรเป็นไฉนและเงื่อนไซที่ไม่สมควรเป็นไฉน (๓๖๖) เมื่อพระนาคเสนฟังพระคำรัสสนั้นแล้ว จึงถวายพระพรว่า พวกที่บังเกิดเป็นสัตว์นรก ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ มนุษย์ ๑ เทวดา ๑ ทั้งหมดเป็นผู้มีเงื่อนไซไม่สมควร ทานยอมไม่เป็ผลสำเร็จแก่เขาทั้งหลาย (๓๖๗ - ๓๖๘) แะทานจะเป็นผลแกฎาที่สาโลหิตที่บังเกิดในเปะ กโลกเท่านั้น เพราะอยู่ในเงื่อนไซที่สมควร (๓๖๙) ในบรรดาเปรตทั้งปวงแล้ว ปรทัตตบุชิวี เป็นผู้อยู่ในเงื่อนไซพิเศษ ย่อมได้รับผลในเวลาเพียง ๗ วัน (๓๗๐) ส่วนพวกเปรตอื่น ๆ คือ

นิชามกัณฑิเก และ ขุปปิปาสา ย่อมได้รับผลเมื่อชงกัปทั้งหลายเป็นอันมากผ่านไป (๓๗๑)
 เมื่อพระนาคเสนกล่าวตอบดังนี้ พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามต่อไปว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ
 หากว่าหมู่ญาติเหล่านั้นไม่อยู่ในเงื่อนโซ่ที่สมควร (๓๗๒) ใครเล่าจะได้รับผล(แห่งทาน)
 นั้น ขอพระคุณเจ้าช่วยอธิบาย พระนาคเสนถวายพระพรว่า มหาบพิตร ญาติคนอื่น ๆ
 ย่อมได้รับผล(แห่งทานนั้น) (๓๗๓) พระเจ้ามิลินท์ตรัสต่อไปว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ
 ถ้าไม่มีญาติคนอื่น ๆ ใครเล่าจะได้รับผลแห่งทานนั้น (พระนาคเสนถวายพระพรว่า)
 มหาบพิตร พวกทายกนั้นแหละได้รับผลแห่งทานนั้น (๓๗๔) เมื่อพระนาคเสนกล่าวดังนี้
 พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ นิมนต์พระคุณเจ้ากล่าวพร้อมด้วยหลักฐาน
 เด็ด ครั้นพระเจ้ามิลินท์มีพระดำรัสดังนี้ พระนาคเสนจึงนำหลักฐานมาถวายพระพรดังนี้
 (๓๗๕) มหาบพิตร ญาติสาโลหิตบางพวกในโลกนี้ เมื่อเตรียมสุราและอาหารแล้วก็ไปสู
 เรือนของญาติ (๓๗๖) พบญาติทั้งหลาย ณ ที่นั้น ก็ให้สิ่งของทั้งหมดแก่เขาเหล่านั้น ยิว
 ไม่มีพวกญาติในที่นั้น คนเหล่านั้นควรทำอย่างไรกะสุราอาหาร (๓๗๗) เขาทั้งหลายจะ
 ทิ้งมันเสียหรือไม่ทิ้ง เมื่อพระนาคเสนตอบแล้ว พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า พระคุณเจ้าผู้
 เจริญ เขาทั้งหลายจะทิ้งมันทำไม เขาก็บริโภคมันเอง (๓๗๘) (พระนาคเสนถวายพระ
 พรว่า) มหาบพิตร เช่นเดียวกันนั้นแหละ หากว่าไม่มีพวกญาติอยู่ในเงื่อนโซ่ที่สมควร
 ทายกนั้นแหละได้รับผลแห่งทานนั้น (๓๗๙) เมื่อพระนาคเสนตอบแล้ว พระเจ้ามิลินท์
 ตรัสว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ พระคุณเจ้าพิจารณาถูกต้อง ไม่มีผู้อื่นเสมอเหมือนพระคุณ
 เจ้าเลย (๓๘๐)

๑
 ขอมจรจงตรวจกราบและศึกษา เรื่องที่เหลือเป็นอันมากในประการข้อ เปตวัตถุ
 เด็ด (๓๘๑) ดังนี้เมื่อบุคคลเข้าใจสภาพของพวกเขาแปรทว่าเป็นผู้ทำความชั่วมากมาย

เสวยทุกข์อันร้ายแรง ทั้งตั้งสมความดีทั้งหลายอันหาที่สุดมิได้ ๓ ประการ พึงชวนชวายน
ความสุขอันหาที่สุดมิได้ ๓ ประการ อันเป็นทางประเสริฐสุด (๓๘๒ - ๓๘๕)

จบปริเฉทที่ ๓ ที่ชื่อว่า เปกคินีเทศ ในคัมภีร์โลกปทีปกสาร ซึ่งข้าพเจ้า
รจนาเพื่อให้สาธุชนอันมีความเลื่อมใสและสังเวช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปริเฉทที่ ๔ ชื่อคิริจนาจานคตินิเทศ

ลำดับต่อไป ข้าพเจ้า(พระเมธังกร) จะกล่าวถึงการบังเกิดแห่งคิริจนาจานตามกระแสพระคำรัสที่พระชินเจ้าตรัสไว้ตามที่บังเกิดขึ้นแต่ตน (๓๘๖)

ควยอำนาจแห่งปฏิสนธิคิริจนาจาน กวรมีเพียงประเภทเดียว ฟังทราบว่าการปฏิสนธิของคิริจนาจานเหล่านั้นเป็นอเหตุกปฏิสนธิทั้งสิ้น คิริจนาจานจำแนกเป็น ๒ ประเภท คือ คิริจนาจานที่เห็นได้ควยตา และเห็นไม่ได้ควยตา ทาธรรมคานันแหละเป็นเครื่องกำหนดคิริจนาจานทั้งที่เห็นได้และเห็นไม่ได้ (๓๘๗ - ๓๘๘)

ทานกำหนดคิริจนาจานไว้ ๓ ประเภท คือ (คิริจนาจาน)ตัวสูง ตัวปานกลาง และตัวเตี้ย และอีก ๓ ประเภท คือ ตัวขนาดเล็ก ขนาดปานกลาง และ ขนาดใหญ่(๓๘๙)

คิริจนาจานทั้งหมดนี้จำแนกเป็น ๔ ประเภท คือ อัณฑชะ, ชลาพะชะ, สังเสทชะ และโอปปาติกะ (๓๙๐) และอีก ๔ ประเภท คือ พวกไม่มีขา, พวกมี ๒ ขา, พวกมี ๔ ขา และ พวกมีขามาก (๓๙๑)

โยนิ คือกำเนิด หรือชนิดของการเกิด ๔ ประการ ได้แก่

๑. ชลาพะชะ สัตว์เกิดในครรภ์คือ คลอดออกมาเป็นตัว เช่น มนุษย์
๒. อัณฑชะ สัตว์เกิดในไข่ คือออกไข่เป็นฟองก่อนแล้วจึงฟักเป็นตัว เช่น นก
๓. สังเสทชะ สัตว์เกิดในโคล คือเกิดในของชื้นและหมักหมมเน่าเปื่อย

ขยายแพร่ออกไปเอง เช่น หนอน

๔. โอปปาติกะ สัตว์เกิดคุดขึ้น คือเกิดคุดเต็มตัว ไม่ต้องมีเชื้อหรือมีซากปราศ

คุด ที่. ปา. ๑๑/๒๔๒ ; ม. ม. ๑๒/๑๘๗.

พวกไม่มีขา คือ งูและปลา เป็นต้น สัตว์ประเภทนี้มี ๒ ขา พวกมี ๔ ขา มีราชสีห์เป็นต้น แมลงป่องเป็นต้นเป็นพวกมีขามาก (๓๕๒) ศิรัจฉานเหล่านี้ทุกพวกต่างเบียดเบียนกันและกัน ควายนั่นพวกศิรัจฉานจึงไม่มีความสุขเลย แม้จะอยู่ในป่า (๓๕๓) กล่าวคือ เสือกินหมู หมูกินงู งูกินกบ กบกินสัตว์ในน้ำ (๓๕๔) ศิรัจฉานทั้งที่เกิดบนบก และเกิดในน้ำ ตัวใหญ่กินตัวเล็ก ตัวเล็กกินตัวเล็กกว่า (๓๕๕) เพราะเหตุนี้มันทั้งหลายจึงมีแต่ความโศกเศร้าเนื่องนี้ ถูกความทุกข์บีบคั้นตลอดกาล ไม่ว่าจะนอนจะยืน หรือจะเดิน (๓๕๖)

ศิรัจฉานหลายประเภทอยู่ในถิ่นที่ไกลมนุษย์ พวกศิรัจฉานถูกฆ่าเพราะ หนึ่ง เนื้อกระดูก งา และเขาเป็นต้น จึงเสวยกรรมชั่วเพราะมนุษย์ เพราะเหตุนี้ คนรุ่นก่อนจึงกล่าวไว้อย่างนี้ว่า ในศิรัจฉานมีแต่ความทุกข์ (๓๕๗ - ๓๕๘) เนื่องจากกระทำชั่ว คนทั้งหลายยอมบังเกิดในสภาพศิรัจฉาน ซึ่งมีทุกข์มากกว่าจะทนได้ มีภัยใหญ่หลวงที่ร้ายแรงขาดความเข้าใจในธรรม (๓๕๙) มันทั้งหลาย คิด เดิน และนอนโดยทางขวาง เหตุนี้เขาจึงเรียกมันทั้งหลายว่า ศิรัจฉาน เนื่องด้วยมีวิถีชีวิตและธรรมชาติโดยทางขวาง (๔๐๐)

ก็ทะเลาะการนับกำเนิดของศิรัจฉานทำได้ยาก เนื่องด้วยความหมายที่ให้ไว้แล้ว ใครเล่าจะพรรณนาถึงความทุกข์อันใหญ่หลวงในกำเนิดทั้งหลายเหล่านั้นได้หมดสิ้น (๔๐๑) แม้แต่ในปลาเน่า บาดแผล บอน้ำคร่ำ ฟองน้ำที่น้ำรังเกียจ ไม่สะอาดและมีกลิ่นเหม็น และในสิ่งสกปรกก็มีศิรัจฉานบางชนิด คลอดอยู่ เกิดอยู่ เที้ยวไปอยู่ กินอยู่ เสพกามอยู่นอนอยู่ และตายไป (๔๐๒ - ๔๐๓)

อนึ่งแม้ในร่างกายนี้ อันเป็นบ่อเกิดของสิ่งไม่สะอาดทั้งปวง ท่านก็กำหนดว่ามีหนุหนอนประมาณ ๕๐ ชนิด หนอนเหล่านั้นพร้อมทั้งลูกและเมีย อาศัยในร่างกายนี้เป็นบ้านเกิด เป็นที่เติบโต เป็นที่ค่อสุ เป็นที่เดิน เป็นที่นอน เป็นครวที่ตั้งของความสกปรกอันเป็นอาหารอันน่าเคียดกิน เป็นแหล่งเพาะความเจ็บปวดและความมันเหม็น เป็นสุสานสำหรับ

ทิ้งร่าง (๔๐๔ - ๔๐๖) เพราะฉะนั้นท่านผู้เห็นแจ้งทั้งหลาย จึงรังเกียจและไม่ยินดีใน
 ร่างกาย ผู้มีกำเนิดอันบริสุทธิ์ยิ่ง พิจารณากำเนิดของหนอนแล้ว ย่อมถึงความวิตกกังวล
 เรื่องจานอาหารที่เกินพอดี (๔๐๗)

ผู้ที่เกิดเป็นคิริจนาจานทั้งที่เกิดบนบกหรือในน้ำต่างกลัวกันและกัน ไม่ว่าจะนอน
 หรือทองเที่ยวไป หลายครั้งหลายหนสัตว์บางเหล่าถูกฆ่าเพื่อเอาหาง ขน เล็บ เอ็น
 เนื้อ เขา และกระดูกเป็นต้น แม้โคเป็นต้นคิรินนอยเพราะความทุกข์ที่ถูกถลกหนังออก
 จะพึงเปรียบเทียบความทุกข์ที่มันทั้งหลายได้รับอยู่โดยอย่างไร พวกคิริจนาจานที่เกิดจากไข่
 ถูกเจาะตาทั้งคู่ หอยหัวลงแล้ว เพื่อพาไปสู่จุดจบของตนเอง ย่อมได้รับทุกข์ทั้ง ๆ ที่ยัง
 มีชีวิตอยู่ ถูกโยนลงในน้ำร้อน ถูกต้มอยู่ ใครเล่าจะพรรณานาคความทุกข์ที่มันทั้งหลายได้รับ
 อยู่ได้ สัตว์น้ำที่ไม่เคยอยู่บนบก พอใจในน้ำที่คึกไม่ขาด ถูมนมนุษย์ไม่มีความ
 กรณาโยนขึ้นมาทั้งเป็น ๆ ถูกฝังลงในฝุ่นที่สกปรก ทับด้วยแผ่นดิน ถูกเหยียบย่ำ ทน
 ทรมาณอย่างยิ่ง ถูกกำลังแห่งความหิวกระหายครอบงำ สงเสียดรอกอย่างนาสงสาร
 พรอมควยพ่อแม่และพวกพ้องก็คิรินนไป เพื่อสิ่งที่เขายังไม่ได้รับ มีความเจ็บปวดที่ไม่
 จ้างหาย ข้าพเจ้า(พระเมธังกร)ไม่อาจชี้แจงถึงสภาพความทุกข์ของคิริจนาจานทั้งหลาย
 ที่ไร้ความผิด ที่มีความหิวกระหายได้ (๔๐๘ - ๔๑๖)

คิริจนาจานบางพวกเป็นผู้ไม่มีอำนาจ ถูกตีด้วยท่อนไม้ ขอบ และแส้ ถูกแทงด้วย
 ประคัก ถูกกระทุ้งควยสนเทหา ถูกตบควยฝ่ามือ ถูกผูกควยเชือกหลายเส้น ไม่ให้ทอง
 เที่ยวไปตามความพอใจ (๔๑๗ - ๔๑๘) คิริจนาจานที่มีกำลังยังถนอมไปในงานของตน
 เนื่องด้วยสัตว์ที่ไม่มีกำลัง ใครเล่าจรรุขอบเขตแห่งความทุกข์ของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น
 ผู้ไม่สามารถท่องเที่ยวไปตามความพอใจเพราะอยู่ในอำนาจของผู้อื่น

คิริจนาจานบางจำพวก ถูกเทียมแอกรถ ไร่ หรือเกวียน มีคอกคาน ถูกตะคอก
 ทองลากภาระอันหนักยิ่งไป มันทั้งหลายไม่สามารถแม้จะพูดว่า ฉันทร้อน หิว กระหาย (๔๑๙ - ๔๒๑)

ไม่สามารถบรรลุทุกของหนักได้ มนุษย์ทั้งหลายบรรลุทุกของหนักที่เกินกำลังแก้กิจจาน
 เหล่านั้น ภาระหน้าที่(มันทั้งหลาย)ผู้ไร้อำนาจขึ้นอยู่กับที่หลวมครั้งแล้วครั้งเล่า เขาทั้ง
 หลายกระซางสายตะพาย ถี่ห่าง ไขประคักแทง ไขสนเหาดีบ คีโคนหาง หลัง ข้างตัว
 และที่ทองเป็นศน (๔๒๒ - ๔๒๔) มันทั้งหลายถูกเนื่อน ถูกเจาะ และถูกกรัดไปหูโดย
 ประการต่าง ๆ กิจจานเหล่านั้นหัวเกล้าแล้วถูกชนแล้วกลับล้มลงเพราะไร ความ
 สามารถ (๔๒๕) ใครเลาจะพรรณนาความทุกข์ที่มันทั้งหลายได้รับอยู่ได้

ในโลกกิจจานทั้งหลาย คำว่า ความเป็นเทพ ใ้รับการยกย่องเหมือนอย่าง
 ว่า มารดา ญานรัก เป็นมิ่งขวัญ เป็นความดี เป็นความบริสุทธิ์ที่ศนคุณแล้ว เพราะใ้
 ความรู้สึกประทับใจ มันทั้งหลายมีความทุกข์อันหาที่เปรียบไม่ได้ ใครเลาจะสามารถ
 พรรณนาความทุกข์อันในพื้น

พวกมนุษย์จับแม่โคในป่าเป็นศน ผกษาทั้งสี่ไว้กับหลัก ก่อไฟรอบคานแล้วใ้
 มันทั้งหลายที่กระหายน้ำ คมน้ำเค็มอันคิมโคยาก และใ้มันทั้งหลายที่หมคอาลัยตายอยาก
 คมน้ำที่มีรสเผ็ดอันทนโคยาก ทูบควยทอนไม้ใหญ่ ๆ เป็นจำนวนมากอย่างไรความกรุก
 อย่างที่จะปลิดชีวิต (๔๒๖ - ๔๓๐) มันทั้งหลายเห็นยอตอน เห็นผลที่เกิดแต่ความชั่ว
 อันเป็นความรอนแรงอย่างยิ่ง ร่องกรวญคราง ถอนหายใจยาว ๆ มองไปทางโนน
 ทางนี้ เป็นผู้มีใบหน้าหมองคล้ำ อิดโรย ใ้ได้รับความทุกข์ที่แม่ในการพึ่งยังทนไม่ได้
 (๔๓๑ - ๔๓๒) ซึ่งเมื่อเขาพเจ้าคิดอยู่ หัวใจกูเหมือนว่าจะแตกออก

ความกรุกของคณผู้มีคามกรุกมาตอชนทั้งปวงสูญสิ้นไปในกำเนิคแห่งกิจจาน
 เพราะความเป็นผู้โง่เขลาโดยแท้ วิญญูชน ฟังกลาวถึงเรื่องราวตามความเป็นจริง ว่า

ความจริงอันเป็นที่สุด, เนื้อความอย่างยิ่ง, ประโยชน์อย่างยิ่ง, ชื่อพระอภิธรรมปิฎก.
 ๓ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หน้า ๕๕๕.

อย่างไร (๔๓๓ - ๔๓๔)

อนึ่งลูกอ่อนทั้งหลายไร้ที่พึ่ง นอนอยู่ตรงนั้นเพราะความอ่อนแอยิ่ง ทนการ
พรากจากแม่ไม่ได้แม่เพียงชั่วคราวหนึ่ง เพราะคิดว่า ทำไมไม่เห็นแม่ แม่ออกไปแต่เช้า
แม่ไม่คิดว่า ฉันมีลูกอ่อนทั้งหลายหรือ จึงร้องอยู่ ทอดสายตาลง มองคหิศทางที่แม่ไป
มองทุกหนทุกแห่ง ในเวลาเป็นครันเห็นแม่ของมันทั้งหลายกลับจากหาเหยื่อก็จิตใจ วัง
ไปหาเพราะมีความปราโมทย์ยินดี (๔๓๕ - ๔๓๘) ลูกน้อยที่ยังอ่อนทั้งหลายตัวสนิทสนม
กระโดดโลดเต้นออรอบ ๆ คว้าความรักแม่ หยอกกลิ้งที่หูและหาง กระหายน้ำก็เดินไป
คืบมม เพราะนึกว่า นี่คือแม่ของเรา มองแมควายสายตาอ่อนโยนและหัวนัว ถูกแม่
อุ้มและทิ้งความรักลูกแล้วชักขวางเคี้ยวกินเสียเหมือนกินสัตว์อื่น ขณะที่ลูกทั้งหลายร้อง
และคั่นรอนอย่างนาสงสาร จะต้องกล่าวถึงอันตรายอะไรอื่นอีกที่เกิดในหมู่มัจฉานาน
(๔๓๙ - ๔๔๒) เพราะว่าลูกทั้งหลายได้รับอันตรายอย่างใหญ่หลวงมาจากแม่ ในหมู
มัจฉานานไม่มีความสนิทสนม หรือธรรมคือความละอาย หรือแม่แคสตี (๔๔๓) ทางออกอัน
ไม่น่ากระทำจะมีในหมู่มัจฉานานได้อย่างไร เพราะเป็นผู้มีทางออกที่เลว มีความหวาด
กลัว มีความหุกซันใหญ่หลวง กินกันเอง ปราศจากศีล ถูกตาข่ายแห่งความโลภครอบ
ไว้ ขาดความร่วมมือกันทุกเมื่อ จึงถูกเรียกว่า มัจฉานาน (๔๔๔ - ๔๔๕)

กำเนิดมัจฉานานอันไม่น่าปรารถนา พึ่งเป็นผู้มีกิเลส เหนือที่จะอยู่ใน
สังสารวัฏ ผู้ไม่เห็นสังขารม บัดนี้ผู้มัจฉานานยอมบากบั่นเพื่อให้บรรลุสังขารม (๔๔๖ - ๔๔๗)

พรณนาทุกขโคขทั่วยไปจบ

ความจริงอันประเสริฐ ไคแก่

ทุกข สภาพที่ทนไคยาก สภาวะที่บีบคั้น, ทกขสมทัย สาเหตุให้เกิดทุกข,
ทุกขนิโรธ ความดับทุกข, ทกขนิโรธคามินีปฏิปทา ขอปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข.

ส. ม. ๑๙/๕๒๘.

ชาวเผ่า (พระเมษังกร) ไกล่ลวถึงทกซ็อนเกิดขึ้นในคิรัจนาทังหลายโดย
ทัวไปอย่างนี้แล้ว บัคนัจะกล่าวถึงทกซ็อนเจ็อควยความสุขพรอมทังหลักฐาน (๔๔๘)

พวกไม่มีขา คือ ง และปลาเป็นต้น พวกมี ๒ ขา คือ สัตว์มีปีกทังหลาย
พวกมี ๔ ขา คือ ราชสีห์เป็นต้น พวกมีขามาก คือ แมลงป่องเป็นต้น (๔๔๙)

พวกไม่มีขา นาคเป็นเลิศ พวกมี ๒ ขา ครุฑเป็นเลิศ พวกมี ๔ ขา
ซางมาทีเป็นอาชาไนย เป็นพวกสูงสุด (๔๕๐)

ในหมสัตว์ทังสูงสดเหล่านั พญานาคทึมีเคชมากถึงพรอมควยสขและสมบัติ
สูงสดในหมสัตว์มีพิษ แล่นเร็วและมีพิษร้าย (๔๕๑) พวกทึมีพิษ แล่นเร็ว แบ่งออก
เป็น ๔ ประเภท คือ ประเภทปากเหมือนไม้ ประเภทปากเหมือนดาบ ประเภท
ปากเหมือนไฟ และประเภทปากเนา ทัง ๔ ประเภท เหล่านั เป็นสัตว์มีพิษแล่นเร็ว

อนึ่งแต่ละประเภทยังมีการแบ่งตามชนิดของพิษ คือ ประเภทกัด ประเภทมอง
ประเภทสัมผัส และ ประเภทส่งเสียงขู (๔๕๒ - ๔๕๓) แต่ละประเภทแตกออกไปอีก
๔ พวก รวมเป็น ๑๖ พวก คือ พวกมีพิษแล่นไปแต่ไม่ร้ายแรง พวกมีพิษร้ายแรงแต่ไม่
แล่นไป พวกมีพิษทังแล่นไปและร้ายแรง และ พวกมีพิษไม่ร้ายแรงและไม่แล่นไป

ทัง ๑๖ พวก แตกออกไปอีก ๔ ชนิด รวมเป็น ๒๐ ชนิด (๔๕๔ - ๔๕๕) ทัง
๒๐ ชนิด แตกออกไปอีก ๔ ชนิดตามกำเนิด คือ อัณฑชะ ชลาพุชะ สังเสทชะ และ
โอปปาติกะ ดังนัซึงทราบวามีประเภทของอสรพิษ ๒๕๖ ประเภท ทัง ๒๕๖ ประเภท
แตกออกไปอีก ๒ ตามแหล่งกำเนิด คือ ประเภทเกิดในน้ำ และ ประเภทเกิดบนบก (๔๕๖ - ๔๕๗)

กำเนิดคื, พิษหรือตระกูลคื, รวดเร็ว ผึกหัดมาคืแล้ว เรียกมาอาชาไนย,
ถ้าเป็นคนที่ผึกหัดมาคืแล้ว เรียกว่า บุรุษอาชาไนย.

พึงทราบว่ามีทั้งหมด ๕๑๒ ประเภท และเอา ๒ คน เพราะจำแนกเป็น พวกที่มีรูปร่าง
น่ารัก และ พวกที่มีรูปร่างไม่น่ารัก ผู้พึงทราบวบรวมอสรพิษทั้งหมด ๑๐๒๔ ชนิด
(๔๕๔ - ๔๕๕)

สัตว์ใดมีพิษหลังไปทั่วแล้ว กล่าวคือ เขาประพรมพิษ หรือ สัตว์ใดมีพิษเพียงดัง
คาบ สัตว์นั้นได้ชื่อว่า อสรพิษ(สัตว์มีพิษในเขี้ยว) (๔๖๐)

ในบรรดาพวกนาค นาคราชทั้งหลายทั้งปวง มีความสุข มีฤทธิ์มาก แม้จะ
เสวยทิพย์สุขในปราสาทแก้ว มีกำแพงแก้ว ๗ ประการ ก็อยู่ห่างไกลจากการรบกวนธรรม
นาคราชทั้งหลายเป็นอเหตุกภูติ^๒ จึงมีความทุกข์ เพราะเหตุที่พระโพธิสัตว์ทั้งปวง
ผู้มียศใหญ่^๓ จมน้ำไปย่นาคราช^๒ ฤทธิ์ตนาคราช และนาคอื่น ๆ มีสังขปาล เป็นต้น
(๔๖๑ - ๔๖๓)

สัตว์ครุณะ หรือ แก้ว ๗ ประการ คือ ทอง เงิน มุกดาหาร หินนิล ไพฑูรย์
เพชร และปัทมาศ

ดู ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรมบาลี - ไทย, หน้า ๒๓๓.

^๒ พญานาคชื่อ จมน้ำไปย่นาคราช เป็นพระโพธิสัตว์ มีฤทธิ์มากมาก ใต้อริฐาน
อุโบสถศีล โดยปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ถูกหมองจับไปบังคับให้แสดงทวารายว่า แสดงกล
มายาต่าง ๆ ก็มีได้โกรธ ไม่ทำร้ายหมอง คงรักษาศีลอย่างบริสุทธิ์มั่นคง.

(ข. จริยา. ๓๓/๔๒๐ - ๔๒๑).

^๓ พญานาคชื่อ ฤทธิ์ เป็นพระโพธิสัตว์ มีฤทธิ์มากมาก ได้สมาทานศีลวัตร
และ อริฐานอุโบสถ รักษาศีลอยู่บนจอมปลวก ถูกพราหมณ์ชื่อ อาลัมพานจับให้ขังในตะกร้า
บีบคั้นฝ่ามือ ก็มีได้โกรธ มีโทษแต่ไม่ร้าย ยังรักษาศีลของตนอย่างมั่นคง บำเพ็ญศีลบารมี
อย่างสมบูรณ์ (ข. จริยา. ๓๓๓/๔๒๐).

ก็ถึงความปรารถนาไว้อย่างมั่นคง เพื่อหลุดพ้นจากอภัพพาคไปสู่ถิ่นนิรมลย์ รักษาอุโบสถ
ในสภาพของบรูษ (๔๖๔)

ในที่ใกล้ เห็นอิวน้ำทองทะเล มีนาคเป็นอันมากพร้อมทั้งลูกและเมีย ใน
ตอนนั้นพวกนางนาคมีทอง (๔๖๕) นางนาคมาพร้อมกันและปรึกษากันว่า หากพวกเรา
ออกลูกในที่นี้ ลูกน้อยตัวเล็ก ๆ ของพวกเราจักอ่อนเปลี้ยเพราะแรงพิษ จะไม่ได้รับ
ความสุขสบายขณะที่ล่องลอยไป และ ทนลมปึกของพญาครุฑไม่ได้ เพราะฉะนั้นพวกเรา
คิดว่า จะไปแคนหิมพานต์ (๔๖๖ - ๔๖๘) ปรึกษากันแล้ว นางนาคจึงดำน้ำไปถึงมหานครที่
ล่องลอยตามแม่น้ำถึงแคนหิมพานต์ แล้วพวกนางนาคพากันขุดในถ้ำทอง เป็นต้น (๔๖๙ -
๔๗๐) ออกลูกน้อยทั้งหลาย เลี้ยงดูพวกลูกนาค ปล่อยให้เล่นน้ำที่ลึกแค่เข่า (๔๗๑)
ให้ลูกนาคที่เติบโตแล้ว มีขนาดยาว ๑ วา ๒ วา เป็นต้น เล่นน้ำตลอดเวลา (๔๗๒)
ต่อจากนั้นก็เนรมิตนาวาแก้ว ๗ ประการ มีเพดานใหญ่ที่แพรวพราวด้วยแก้ว ๗ ประการ
(๔๗๓) ฝูงนาคทั้งหมดมาหอมล้อมกันจัดงานรื่นเริงใหญ่แล้วไปที่อยู่ของตน (๔๗๔) ต่อ
จากนั้น ลูกนาคทั้งหลายเติบโตอยู่เห็นอิวน้ำยาวประมาณ ๑๐๐ วา (๔๗๕)

นอกจากนาค คีร์จนาอื่น ๆ ที่โตใหญ่ในพวกไม่มีขา ได้แก่ ปลา ปลา ๖
ตัว เหล่านี้ คือ ปลาอานนท์ ปลาอชฌาหาร ปลามหาคิมิ ปลาติมิงคละ ปลาติมิมิงคละ
และ ปลาติมิมิมิงคละ ล้วนมีกายใหญ่มากแล้ว (๔๗๖ - ๔๗๗) บรรดาปลาทั้ง ๖ นี้
๓ ตัวแรก ยาวประมาณตัวละ ๕๐๐ โยชน์ ๓ ตัวหลังยาวตัวละ ๑๐๐๐ โยชน์ (๔๗๘)

ในไตรภูมิพระร่วงมี ๗ ตัวคือ ๑ คีร์นะ ยาว ๗๕ โยชน์ ๒ คีปังคละ ยาว
๒๕๐ โยชน์ ๓ คีร์ปังคละ ยาว ๕๐ โยชน์ ๔ อานนท์ ๕ นิรยะ ๖ อชฌาโรหณะ
๗ มหาคิ ปลา ๔ ตัวนี้ ยาวตัวละ ๑๐๐๐ โยชน์.

ดู พญาคี.พ. , ไตรภูมิพระร่วง, หน้า ๕๐.

พญาครุฑ^๑ ซึ่งเป็นเลิศในหมู่ปักษี พึงทราบว่า มีขนาด ๑๕๐ โยชน์ (๔๙๕) ปีกข้างขวาและซ้ายยาวประมาณข้างละ ๕๐ โยชน์ หางยาว ๒๐ โยชน์ คอ ๓๐ โยชน์ หัว ๕ โยชน์ เท้าข้างละ ๑๒ โยชน์ (๔๘๐ - ๔๘๑) ที่ระเบียงชั้นสองแห่งภูเขา สีนรราชมีสระสี่มพลียาว ๕๐ โยชน์ (๔๘๒) โคยรอบสระมีป่าจิวใหญ่ ที่ป่านั้นพญาครุฑราชาแห่งปักษีชื่อว่า สุปรรณ อาศัยอยู่บนต้นจิวตลอดกาล เมื่อสุปรรณราชขับปีก (๔๘๓ - ๔๘๔) ปริมาณพล ๓๐๐ - ๔๐๐ โยชน์ก็สิ้นสระเหือด จากนั้นสุปรรณราชก็บินขึ้นจากที่ต่ำเพื่อจะหาเหยื่อ (๔๘๕) มองเห็นนาคลอยอยู่ในท้องทะเลก็โฉบลงจับอย่างรวดเร็ว เมื่อน้ำปั่นป่วน พญาครุฑจับนาคไปเป็นอาหารของตนทำให้ทะเลโคยรอบ ๑๐๐ โยชน์ ป่วนนั้น (๔๘๖ - ๔๘๗) เมื่อจับนาคได้แล้วทรงมานำให้หัวห้อยลง แล้วพญาครุฑก็บินไป ความความพอใจ (๔๘๘)

มีคำถามว่า พญาครุฑพึงสามารถจับนาคได้ทั้งหมดหรือไม่ หรือไม่สามารถ (๔๘๙)

มีคำตอบว่า ไม่สามารถจับได้ทั้งหมด พญาครุฑรฐนาคราช^๒ นาคที่มีชื่อว่า กัมพลัสสตระเป็นต้นควย นาคทั้งหลายเหล่านั้นมีฤทธิ์มาก ในคาบสมุทร^๓ ทั้งนาคราช

^๑ พญาครุฑ , ไตรภูมิพระร่วง, หน้า ๔๐ - ๔๑.

^๒ ภูมิภาคผนวก.

^๓ หมายถึง สัตินครมหาสมุทร ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเขาพระสุเมรุและเขาสัตตคปบริภคัตถ์ ทั้ง ๗ ระหว่างซึ่งห่างกันโดยลำดับนั้น เรียกว่า สัตินครมหาสมุทรทั้ง ๗ นำในสัตินครมหาสมุทรทั้ง ๗ นั้นละเอียดยิ่งนัก เรือแพมิอาจลอยอยู่ได้ แม้โดยที่สัดแต่แหว่ทางนกงยตกลงก็จมลงไปยังภูมิภาคเบื้องต่ำ มิอาจลอยอยู่ได้ น้ำก็เจียบสงบ ไม่มีคลื่นระลอกเลย ทั้งใสและเย็น สะอาดดี มีรสอร่อยจัดสนิท.

ดู กรมศิลปากร, ชุมนุมเรื่องเมืองสวรรค์เมืองนรกและเมืองสำคัญในสมัย - พุทธกาล, (พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพนางสายบัว ประดิษฐ์รอด, กรุงเทพฯ : ๒๕๐๕), หน้า ๕๔.

ทั้งปวงที่อยู่พื้นดิน อยู่ที่เขา และ อยู่ในวิมานทั้งหลาย ครุฑทั้งหลายไม่สามารถจับ
(นาคเหล่านี้) (๔๕๐ - ๔๕๑)

พญานาคคืออหฺรฐ และ กัมพลัสสฺสฺสฺสฺสฺสฺส เป็นคน เหล่านี้เป็นเสนาบดีในการรบ
แม่พญาครุฑทั้งหลายก็เป็นจอมเสนา. (๔๕๒) ดังนั้นพวกเขาทั้งหลาย (นาคและครุฑ)
แม่จะพอกันถึงคเวณกัน ฝูงนาคใน ๗ คาบสมุทรทั้งหลาย ในปฐพี ภูเขา เห็นครุฑ
แล้วยอมนอนตามที่ตั้งต่าง ๆ ถึงอย่างนั้น ครุฑทั้งหลายก็ยังไม่อาจจับนาคเหล่านั้นได้
(๔๕๓ - ๔๕๔)

บรรดาสัตว์สี่เท้า อาชาไนยได้รับยกย่องว่าเป็นสัตว์สูงสุด ช่างและมาเป็น
สัตว์สี่เท้าอาชาไนย (๔๕๕) ช่าง ๑๐ ตระกูลเหล่านี้คือ กาลาวกะ, กังโคยยะ,
บัณฑร, คัมพะ, บิงคละ, คันธะ, มงคล, เหม, อุโบสถ, ฉัททันต์ กำลังบุรุษ
๑๐ คน เท้ากำลังช่างกาลาวกะ ๑ เชือก กำลังบุรุษ ๑๐๐ คน เท้ากำลังช่างกังโคยยะ
๑ เชือก กำลังบุรุษ ๑๐๐ โกฎิ ซึ่งเพิ่มขึ้นสิบหนตามลำดับ เท้ากำลังของช่างอุโบสถ
๑ เชือก กำลังของบุรุษ ๑๐๐๐ โกฎิ เท้ากำลังช่างฉัททันต์ ๑ เชือก กำลังช่างฉัททันต์
๑๐ เชือก เท้ากำลังของพระอินเจ้า นับตามกำลังบุรุษเท่ากับ ๑๐๐๐๐ โกฎิ บัณฑิต
พึงทราบตามนัยคเวณประการนี้ (๔๕๖ - ๕๐๐)

พญาช่างฉัททันต์นั้น สูง ๔๐ ศอก ยาว ๑๒๐ ศอก งามทั้งคยาวข้างละ
๓๐ ศอก (๕๐๑) วัตรอบประมาณ ๕๐ ศอกกว่า

๑
ค. ภาคผนวก.

คงามควยรัศมี ๖ ประการ ๑ พญาข้างซอฉันทันตอยที่สระฉันทันต์ (๕๐๒) ต้นนิโครธ
อันประคิษุรุคี่สง ๑๓ โยชน์ มียานไทร ๔๐๐๐ ยาน รุงเรืองยั้ง (๕๐๓) ในฤดูแล้ง
พญาข้างพักอญที่โคนนิโครธ มีนางข้างเผือกเป็นเมียที่คี่เลิศ ๒ นาง ชื่อ มหาสุภัทธา และ
จุฬสุภัทธา

ในฤดูฝน พญาฉันทันตควยประเสริฐและบริวารจะพำนักในถ้ำทองกว้าง ๑๒
โยชน์ ตลอดฤดู (๕๐๔ - ๕๐๖) โขลงข้าง ๔๐๐๐ เชือก มีนางอนคจอนไถ วังเร็ว
ราวกับลม มีปรกติคราย ยืนเผื่อยตลอด ๓ ยาม ขอมโกธรแม่แถมที่กระพือพัก
(๕๐๗ - ๕๐๘) ยังมีพวกร้างใหญ่อื่น ๆ อีก ทั้งข้างพลายและข้างพัง มีทั้งสีคำ เขียว
เหลือง แดงเพลิง สีแดงเลือดนก (๕๐๙) ข้างเหล่านั้นแสวงหาเหง้าบัว ผลไม้
ดอกไม้ เป็นต้น เพื่อพญาข้างตลอดกาล (๕๑๐) เวลาพญาข้างลงเล่นน้ำ นางข้าง-
เผือกทั้งหลายจะซัดกายให้พญาข้าง นางข้างทั้ง ๒ ที่เป็นเมียอาบน้ำร่วมควย เมื่อ
พญาฉันทันตขึ้นจากน้ำแล้ว นางข้างทั้งหลายจะช่วยกันประดับพญาฉันทันตควยดอกไม้ต่าง ๆ

- คือ
๑. นิล สีเขียวเหมือนดอกอัญชัน
 ๒. ปิต สีเหลืองเหมือนทรคาทอง
 ๓. โลหิตะ สีแดงเหมือนตะวันออน
 ๔. โอทาทะ สีขาวเหมือนแผ่นเงิน
 ๕. มัญชุระ สีหงสบาทเหมือนดอกหงอนไก่
 ๖. ปภัสสระ สีล่อมพรายเหมือนแก้วผลึก

ดู แปลก สนิธิรักษ์ และ สวัสดิ์ พินิจจันทร์, ศัพท์สาสนา, (พระนคร :
ไต้ยวชันนาพานิช, ๒๕๐๓), หน้า ๔๘.

แล้วอาบนํ้าภายหลัง และขึ้นมาหอมลอมพญาข้าง (๕๑๑ - ๕๑๓) จากนั้นพญาฉันทันต์
และบริวารจะเคลื่อนโขลงไปยังโค่นทไทร ยืนตรงที่เคยเป็นประจำ (๕๑๔)

๑. ฦๅลาคพิงศึกษาเรื่องอื่นทั้งหมดที่หน้าจะกล่าวถึงในฉันทันตชาดก ๑. เกิด (๕๑๕)

๒. พญาฆ่าชื่อ วลาหก ๒. เกิดในสกุลมาวลาหก สีกายขาวปลอด เส้นขนอ่อน
เรียบ ศีรษะดำจุกา มีฤทธิ์มาก (๕๑๖) ปากและเท้าแดง เป็นสัตว์ให้ความปลอด
ภัยแก่ผู้ที่ตกอยู่ในความกลัว เหาะไปในอากาศ เป็นมาที่ทีเลิศ มีกำลังมาก (๕๑๗)
วิ่งไปรอบขอบจักรวาลกลับมาถึงที่อยู่โดยเร็วก่อนอาหารกลางวัน (๕๑๘)

สัตว์สี่เท้าเหล่านี้ที่ชาวโลกคิดว่าประเสริฐ คือ ราชสีห์ โคอาสะทะ โคอุสะทะ
และ โคนิสสะ (๕๑๙) ในบรรดาสัตว์เหล่านี้ พระจอมมุนีตรัสว่า ราชสีห์มี ๔ ประเภท ๓

๑. ข. ชา. ๒๗/๔๘๑.

๒. พญาอสูรราชชื่อ วลาหก อยู่ในถ้ำแถวที่ภูเขาจิตกกฏ สีกายเผือก มีขนบน
ศีรษะยาวสลวย สีดำสนิท สมบูรณ์ด้วยอสุภลักษณะ เป็นมาแถวของพระจักรพรรดิ.

๓. ก. D.P.P.N. ๒/๔๓๘ - ๔๓๙ ; ป. ส. ๒/๖๑๖.

๑. คินสีหะ มีปีกคังนก กินหญ้าเป็นอาหาร

๒. กาลสีหะ สีดำคังวัวดำ กินหญ้าเป็นอาหาร

๓. บัณฑรสสีหะ ตัวสี่เหลี่ยมเหมือนใบไม้ กินหญ้าเป็นอาหาร

๔. ไกรสรสีหะ มีปาก ปลายเท้า ทอง ตลอคศีรษะแดง มีขนสร้อยคออ่อน

งามประคจกาคดวยผาแดง.

๓. ก. พญาสีหะ ไกรสรสีหะ หน้า ๓๓๗ - ๓๓๘.

คือ คิลสีหะ ๑ บัณฺฑรสีหะ ๑ กาฬสีหะ ๑ ไกรสรสีหะ ๑ (๕๒๐)

พึงรู้ว่า บรรดาสีหะทั้ง ๔ ประเภท ไกรสรสีหะเท่านั้นประเสริฐสุด

ส่วนโคพึงทราบว่า โคที่เป็นจำฝูงของโค ๑๐๐ ตัว เรียกว่า อสกะ โคจำฝูง
ของโค ๑๐๐๐ ตัว เรียกว่า นิสกะ โคจำฝูงของโค ๑๐๐๐๐ ตัว เรียกว่า อาสกะ
(๕๒๑ - ๕๒๒) โคอาสกะนี้มีสีกายขาวปลอด วิ่งเร็ว แยกภาระได้มาก ไม่หวั่นกลัว
เสียงฟ้า ไม่ครั่นคร้ามสัตว์อื่น ๆ (๕๒๓) โคอาสกะเช่นนี้เป็นโคที่ประเสริฐสุด

คิรัจฉานทั้งปวงเหล่านี้ มีปฏิสนธิเป็น อเหตุกะ ปราศจากความจำพระ-
สัทธรรม มีชีวิตระส่ำระสายตลอดเวลา ไม่อาจบรรลุธรรมที่พระศาสดาแสดงได้

(๕๒๔ - ๕๒๕) อนึ่งคิรัจฉานทั้งปวง ไร้ความสามารถ มีความทกข์ตลอดกาล (๕๒๖)
ได้รับทกข์อย่างยิ่ง พ้นจากความทกข์ได้ยาก เมื่อเข้าใจอย่างนี้แล้ว บุคคลพึงประพฤติ
ธรรมด้วยความน้อมใจโดยชอบจากดวงใจ (๕๒๕ - ๕๒๖)

จบปริเฉทที่ ๔ ที่ชื่อว่า คิรัจฉานคตินิเทศ ในคัมภีร์โลกปทีปิกสาร ซึ่งข้าพเจ้า
รจนาน เพื่อให้อาสาชนมีความเลื่อมใสและสังเวช

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย